

argus

11e jaargang nr 2 juni 1986
kwartaaltijdschrift van de Stichting Kritisch Faunabeheer

Hengelen
Raven
Jachtopzichters
Roofvogelvervolging
Regenboogforel
De grote vogelmoord
Index 1981-1985

ISSN 0166-5073

Argus is het kwartaaltijdschrift van de
Stichting Kritisch Faunabeheer,
Postbus 76, 1243 ZH 's-Graveland.

Argus is gratis voor donateurs, die minstens
f 20,- per jaar betalen. Abonnementprijs
f 20,- per jaar. Losse nummers f 5,-.

Redactie

Reinier Akkermans, Peter Bos, Lodi Nauta,
Wim Ruitenbeek, Bas van den Toren.

Vormgeving

Walter Lentjes.

Vaste Medewerkers

Ineke van den Abeele, Hans Brouwer,
Remco Daalder, Pieter Elbers, Ene
Fimmen, Rob Musters, Gerrit van Weess.

Expeditie

Jeanine Haarbrink, Frank van de Heuvel.

Druk

Brouwer Offset BV, Utrecht

Redactieadres

Schout Roffaertstraat 162, 6042 VZ
Roermond, telefoon 04750-24281.

Adreswijzigingen opgeven aan

J. Webbink, Nassaustraat 25, 3921 BE
Elst (U).

Doelstelling

De Stichting Kritisch Faunabeheer is een
landelijke organisatie. Het doel is een
moreel en wetenschappelijk verantwoord
faunabeheer. De SKF tracht haar doel te
bereiken door het verbeteren van wetten,
het propageren van milieuvriendelijke
beheersmaatregelen, het stimuleren van
onderzoek en het kenbaar maken van
onderzoeksresultaten aan beleidsinstanties
en publiek.

Bestuur

R. W. Akkermans, R. Boeve-Bant,
M. Brunt, W. L. Jansen, E. Knegtering,
H. Niesen, H. Pluijmakers, G. van de
Sande, R. Stockmann, H. E. van de Veen,
J. Webbink.

Sekretariaat

R. Boeve-Bant, Postbus 76, 1243 ZH
's-Graveland, telefoon 02945-1319. Bij geen
gehoor: 08373-16879 of 030-731176.

Penningmeester

G. van de Sande, Baandervrouwenlaan 135,
5282 TL Boxtel, telefoon 04116-78446,
postgiro 3522188.

Regiogroepen

SKF afdeling Limburg, Postbus 27, 6114 ZG
Susteren, telefoon 04499-2848. SKF
afdeling Groningen, Postbus 41146, 9701
CC Groningen, telefoon 050-128022.

Knipselkrant

Zes keer per jaar verschijnt de SKF
knipselkrant. Deze knipselkrant is een
bloemlezing van de in de Nederlandse pers
verschenen artikelen over jacht en
faunabeheer samengesteld door de SKF.
Abonneren door overmaking van f 15,- per
jaar op rekening van penningmeester SKF
te Boxtel, giro 3522188 onder vermelding
„knipselkrant”.

Voor het verzamelen van de knipsels vragen
wij uw medewerking door ons de artikelen
over jacht en faunabeheer uit uw krant te
sturen. Knipsels sturen naar: SKF
Knipselarchief, Schout Roffaertstraat 162,
6042 VZ Roermond.

Inhoud Argus 1986/2

W. L. Jansen; Braks, rotganzen en fazanten. 3

Het natuurbeschermingsbeleid van Braks wringt zich in de merkwaardigste bochten. Aan de ene kant verbiedt hij het uitzetten van fazanten. Wij zijn daar zeer verheugd over. Aan de andere kant haalt hij halsbrekende juridische toeren uit om rotganzen te laten afschieten. Gelukkig werd hij door de rechter teruggefloten.

G. J. van Weess; Als vissen konden gillen. 5

Voor hengelaar zijn vissen slechts rekreatievoorwerpen, waarvoor het helemaal geen kwaad kan af en toe eens opgevist te worden. Toch zijn vissen ook dieren en maken ze deel uit van onze inheemse fauna. In dit artikel een pleidooi om deze dieren als zodanig te zien en te behandelen.

W. L. Jansen; Jachtopzichters. 8

Jachtopzichters moeten enerzijds de belangen van hun jachtheer dienen (verzorgen wildstand, uitzetten fazanten, organiseren jachtpartijen) en anderzijds op de naleving van de jachtwet toezien. Dat dit botst spreekt vanzelf, de belangen van de jachtheer lopen nu eenmaal niet altijd parallel met de wet.

Th. A. Renssen; De raaf thans weer broedvogel in Nederland. 9

Een jaar of vijf geleden werd het herintroductieproject van de raaf afgedaan als mislukt. Alleen de raaf was het er niet mee eens. Nu in 1986 gaat het steeds beter met de raaf op de Veluwe. Ze broeden er in het wild en elk jaar vliegen jongen uit.

H. de Nie; De regenboogforel in het Veerse meer. 10

Elk jaar worden ten behoeve van hengelaars 35.000 regenboogforellen in het Veerse meer uitgezet. Meestal wordt hun invloed op het waterbiotoop afgedaan als verwaarloosbaar. Een berekening laat zien, dat ze wel degelijk een blokkering zijn voor het ontstaan van een natuurlijke visstand.

G. J. van Weess; Index jaargangen 1981 tot en met 1985. 11

Op de middenpagina's een index met ingangen op trefwoorden en auteurs.

L. Nauta; Roofvogelvervolging. 15

Wat hun bescherming betreft blijven roofvogels probleemkinderen. Telkens menen sommigen, dat er teveel komen en gaan ze de roofvogelstand „reguleren”. De enige belanghebbende bij de klandestiene roofvogelvervolging is de jager: roofvogels eten af en toe ook van hun jachtbuit.

R. Stegen; Jachtruzie onttaardt in vogelmoord 17

Rond het Midden Limburgse dorp Koningsbosch woedt al jarenlang een vete tussen enkele jagers. Met parathion probeert de een het wild van de ander te doden. Duizenden vogels werden het slachtoffer. Door SKF kwam de affaire in de publiciteit.

Boekbespreking. 18

Kort nieuws. 20

Wederom een skala aan nieuwtjes en mededelingen over de inheemse fauna.

Op dezelfde lijn. 22

Een rubriek over en voor organisaties waar wij mee samenwerken.

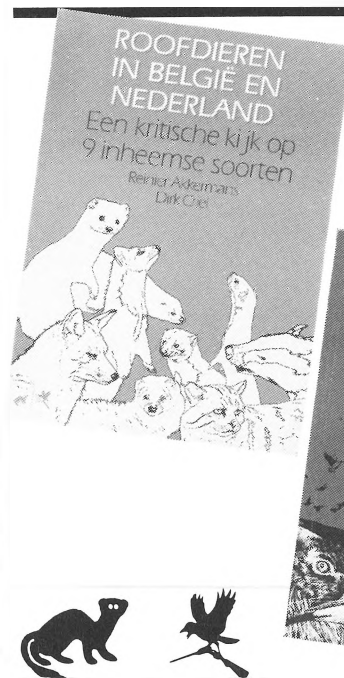
Regionieuws. 22

Bereikt. 23

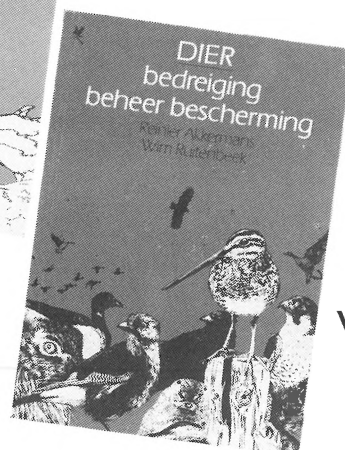
Het uitzetten van fazanten wordt na een overgangstermijn van zes jaar verboden.

I. van den Abeele & B. van den Toren; Beter weten. 24

Brieven van kinderen op de Argus kinderpagina.

In ons kleine, dichtbevolkte land leven nog steeds wilde dieren. Beter gezegd: dieren in het wild. Maar wat is „wild”. De natuur heeft de dieren de omstandigheden voor hun voortbestaan gegeven. Maar doen wij dit ook?

deze
twee zeer
waardevolle SKr
uitgaven samen
voor f 17,50

Naar een moreel en wetenschappelijk faunabeheer

Braks, rotganzen en fazanten

W.L. Jansen

Rotganzen bezorgen Braks een afgang

Braks is een wonderlijke man, ofwel zijn ambtenaren zijn wonderlijke mensen en hij ziet geen kans enige lijn in hun beleid te krijgen. De ene dag begeeft hij zich op uiterst glibberige juridische paden om toch maar rotganzen te laten schieten op Texel en Terschelling. Luttele dagen later verbiedt hij, zij het op termijn, het uitzetten van fazanten. Men krijgt zo de indruk, dat Braks op de oneven dagen iets pro-jacht en op de even dagen iets anti-jacht doet. Duidelijkheid is er in zijn beleid niet te bespeuren, hoogstens dat er meer oneven dagen in het jaar zijn dan even.

Wat de rotganzen betreft, heeft Kritisch Faunabeheer Zijne Excellentie nogal wat voor de voeten gelopen. U las in Argus 86/1 dat ons beroep op de Raad van State leidde tot de uitspraak, dat de minister handelde in strijd met het Europees recht door vergunningen af te geven om rotganzen te schieten. Daar was

meer voor nodig, zei het hoogste administratieve rechtsorgaan. Toen bedachten de ministeriële adviseurs een list. Zij ontwierpen een soort ministeriële Regeling, die Braks braaf tekende, en op grond van die Regeling gaf het ministerie opnieuw vergunningen uit voor het schieten van rotganzen. Kritisch Faunabeheer tekende onmiddellijk weer beroep aan bij de Raad van State. Binnen enkele dagen kregen we opnieuw gelijk. Ook deze vergunningen zijn nietig verklaard en zelfs de hele ministeriële Regeling staat op de tocht. De Raad van State vond, dat deze Regeling niet voldeed aan de eisen van het Europees recht en dat op grond daarvan verleende vergunningen in strijd waren met de Europese Vogelrichtlijn. Je zult als minister toch maar gezegend zijn met een Directie Juridisch-Bestuurlijk Zaken, die je zo laat afgaan. Als Braks verstandig is tegen hij toch niet meer blindelings wat

deze heren hem voorleggen

Waar hij wel zo gauw mogelijk iets aan moet doen, zijn de boeren op Texel en Terschelling. Zij lijden verliezen aan gras door de vraat van de rotganzen en merken dat in hun inkomen. Hoewel het doodschieten niets helpt, kan verjagen met vuurwerk, lawaai en andere middelen wel degelijk de schade verminderen, mits de vogels ergens anders grasland vinden, waar zij ongestoord mogen grazen. Daarom moet de minister zo gauw mogelijk op Terschelling grasland kopen voor de ganzen, zoals op Texel al eerder met veel succes is gebeurd. Hij kan ook de boeren een passende schadevergoeding geven uit het Jachtfonds of via een beheersovereenkomst. Dan kan iedereen, behalve de jagers, tevreden zijn. Rotganzen en boeren hebben allemaal recht op een bestaan en geen van hen hoeft de dupe te zijn van natuurbeschermingsmaatregelen.

Uitspraak heeft veel verdergaande konsekwenties

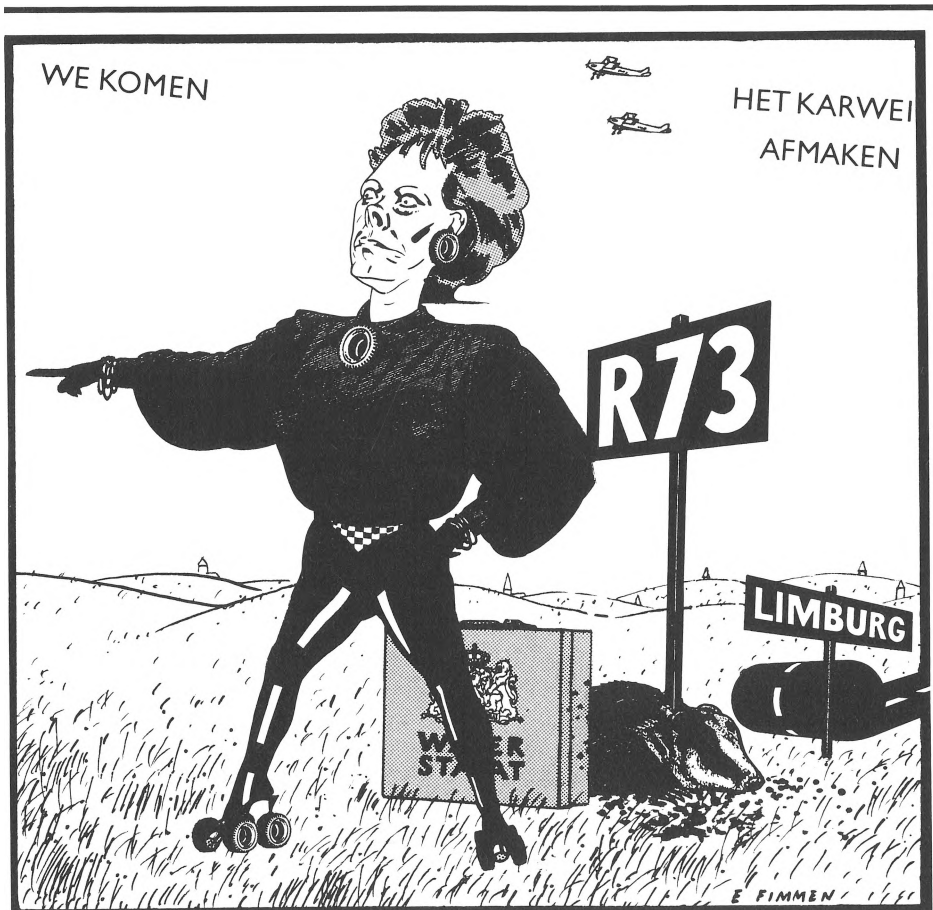
Overigens heeft de uitspraak van de Raad van State nog wel meer konsekwenties, want Jachtwet, noch Vogelwet voldoen aan de Europese Vogelrichtlijn en dit is evenmin het geval met de nieuwe wetten die op stapel staan. De Vogelrichtlijn verbiedt het doden of van-

gen van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied van de Lid-Staten met uitzondering van enkele soorten, die als bejaagbaar zijn aangewezen. Ook gebiedt de Vogelrichtlijn de bescherming van hun leefgebieden. Voorts verbiedt de richt-

lijn het vernielen van nesten en eieren, het rapen in de natuur van de eieren en het in bezit hebben van eieren (ook leeg), het storen van vogels in de broedperiode, en het houden van soorten die niet gevangen of bejaagd mogen worden. Ook de verkoop van wilde vogels is verboden met uitzonderingen van wilde eend, patrijs, fazant en houtduif terwijl voor grauwe gans, smient, wintertaling, pijlstaart, tafeleend, kuifeend, eider-eend en meerkoet pas na overleg met de Europese Commissie een uitzondering kan gelden.

De lijst van soorten waarop het Nederland toegestaan is de jacht te openen komt overeen met de huidige lijst van bejaagbare dieren. Echter zilvermeeuw en kokmeeuw worden genoemd als soorten waarop Nederland de jacht niet kan openen. Iets wat in feite met de vogelvrijverklaring op grond van de vogelwet wel is gebeurd. Over de kraaiachtigen wordt in de Vogelrichtlijn niet gerept. Wel is bepaald, dat in de broedtijd niet op vogels mag worden gejaagd. Dit houdt in dat alle kraaiachtigen, en ook mus en spreeuw, in het voorjaar een schoontijd moeten krijgen. In Nederland is dat nog steeds niet zo. Ook het rapen van kievitseieren is op grond van de Vogelrichtlijn in Nederland niet toelaatbaar.

Van al deze beschermende bepalingen mag een land afwijken in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid, ter voorkoming van belangrijke schade en ter bescherming van flora en fauna. Bovendien zegt de richtlijn, dat alleen afgeweken mag worden als er

geen andere bevredigende oplossingen bestaan.

Een ding is ons duidelijk geworden: op veel punten deugt de Nederlandse wet

ken, kunnen we nog niet precies zeggen. Te denken valt aan verzet tegen het onbeschermd verklaren van zilver- en kokmeeuw, afschotvergunningen van roeken, vergunningen voor kraaien vangkooien en het doden van kraaiachtigen. Wel kunnen wij de minister alvast het advies geven het ontwerp van de Jacht-

wetswijziging en de nieuwe Vogelwet nog eens nader te bekijken en in overeenstemming met de Vogelrichtlijn te brengen. En laat de minister goed nadenken voor hij de adviezen van zijn juridische ambtenaren aanvaardt.

Fazanten uitzetten komt ten einde

De SKF is natuurlijk erg blij dat fazanten over zes jaar niet meer als levende schietschijven mogen worden uitgezet. Het is altijd beschamend geweest, dat men in een beschaafd land uitheemse vogels kweekt en uitzet om ze kort daarna dood te schieten. Wel vinden wij de overgangperiode van zes jaar onnodig lang. Het is duidelijk, dat de fazantenkwekerijen, hoe kwalijk hun bedrijf ook mag zijn, recht hebben op een afbouwperiode, maar een paar jaar minder of een geleidelijke beëindiging hadden ook nog wel gekund. Overigens is deze

overgangperiode goed te gebruiken om straks een waterdichte controle mogelijk te maken. Op het ogenblik is het zo, dat niemand controleert of er geen fazanten worden uitgezet zonder vergunning, of in grotere aantallen dan de vergunning aangeeft. In vele gevallen gebeurt het uitzetten door jachtopzichters, die als onbezoldigd ambtenaar der rijkspolitie toezicht op zichzelf moeten houden. Wie dat raar vindt, mag het gerust zeggen. Hij zal weinig tegenspraak ontvangen.

Momenteel worden al veel fazanten gefokt, die niet eens het veld in gaan,

maar rechtstreeks aan restaurants en poeliers worden geleverd. Dit zal straks ongetwijfeld toenemen, maar wie gaat dan bij de fokkerijen controleren, of hun fazanten en patrijzen zijn weggegaan voor directe consumptie of toch stiekum ergens zijn uitgezet? Het zal ons benieuwen, wat de minister daar op vindt. Maar zes jaar is lang genoeg om iets te bedenken, tenzij het de bedoeling is dat dit verbod een lachwekkend vodge papier blijft.

Loodvergiftiging door hagelkorrels

Binnenkort verschijnt bij het Rijksinstituut voor Naturbeheer een rapport over loodvergiftiging bij vogels als gevolg van het opnemen van hagelkorrels (valhagel) van de hand van drs. J. G. de Molenaar. Men hoort, vooral in jagerskringen, dat zulks een zwaar overtrokken zaak is en misschien wel eens voorkomt in de buurt van kleiduivenschietbanen, maar verder nauwelijks betekenis heeft. Dat van die kleiduivenschieten is waar en overtreft de somberste verwachtingen. In de Hemrik bij Beesterzwaag is niet minder dan 2 kg lood per vierkante meter gevonden. Vraag niet, wat dit betekent voor het bodemleven en voor de vogels en zoogdieren, die leven van in de bodem levende dieren als wormen en larven. Ook in de buurt van schiethutten voor waterwild is

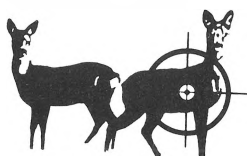
het erg. Bij het Centraal Instituut voor Diergeneeskunde zijn door loodvergiftiging omgekomen zeeëenden, bergeenden, wilde eenden, grauwe ganzen, knobbelzwanen, wilde zwanen, fazanten, waterrallen, kluten, scholeksters, blauwe kiekendieven en sperwers ingeleverd. In het buitenland zijn nog veel meer vergiftigde soorten aangetroffen en ook de aantallen breiden zich ieder jaar uit. Vraag niet hoeveel kleine vogels en zangvogels het slachtoffer zijn. Vogelsoorten die nooit gevonden worden, omdat zij zo klein zijn. De sperwers, die aan loodvergiftiging gestorven zijn hebben vast niet geleefd van wilde eenden of zwanen.

Een Gronings rapport heeft aangetoond, dat ieder jaar 400.000 kilo lood als valhagel in ons land in het milieu wordt

gebracht. Geen wonder, dat dan vele levende wezens worden vergiftigd en het loodje leggen. Aan het tegengaan van loodvergiftiging door het lood uit de benzine wordt met kracht gewerkt. Het is hoog tijd, dat ook de loden hagel eens wordt aangepakt. Loodvergiftiging door hagel is volkomen overbodig, want men kan ook ijzeren hagel gebruiken. De wapenfabriek Winchester-Western heeft al jaren een goed bruikbare ijzerpatroon te koop, die sedert 1976 in Amerika met sukses wordt toegepast. Wanneer, o (nieuwe?) Braks en (nieuwe?) Winsemius gaat u hier iets aan doen? Nog beter is natuurlijk afschaffing van de plezierjacht, want uit beheersoogpunt worden de meeste patronen nodeloos verschoten om nodeloos dieren mee te doden. ■

Nieuwe SKF werffolder

Onbekend maakt onbemind. U kent ons al, maar anderen nog niet. Om ook die anderen van ons bestaan op de hoogte te brengen, hebben we een nieuwe folder ontworpen. Het doel van de folder: verstrekken van informatie over ons werk en uitbreiding van het aantal donateurs. U kunt ons hierbij helpen door op verenigingsavonden, of aan uw bureaus, kennissen of familieleden onze folder uit te delen. Ook voor het gebruik op manifestaties is onze folder geschikt.

De folders zijn gratis. Echter, door de hoge portokosten vragen wij u de portokosten te betalen. Afhankelijk van het gewicht en de posttarieven hebben wij de maximaal te verzenden aantallen folders bepaald.

8 folders f 1,10
40 folders f 2,30
80 folders f 4,25
160 folders f 5,25

Bestelling door overmaking op giro 13093 van SKF infofonds te Oosterbeek onder vermelding van het gewenste. Voor grotere aantallen, bijvoorbeeld voor verspreiding op manifestaties, graag tevoren contact opnemen:

Verhuisbericht

SKF medewerkster Rita Stockmann is ingaande 1 maart verhuisd. Oud adres: van Ewijkweg 6, 6861 ZD Oosterbeek. Nieuw adres: Renkumseheide 10, 6871 NR Renkum telefoon 08373-16879. Voor het bestellen van artikelen uit de SKF-winkel kunt u op haar nieuwe adres terecht.

Vissen horen geen recreatieobjecten te zijn Als vissen konden gillen

Gerrit van Weess

Aan het vissen zitten meer aspecten dan alleen het belang van de hengelaar. Een hengelaar vist voor zijn genoeg. Vissen is voor een groot aantal mensen een belangrijke vorm van recreatie. Maar, wat betekent het sportvissen voor de vis? Hoe verhoudt het vissen zich tot de natuur? Deze vragen komen uit twee verschillende invalshoeken, namelijk vanuit de dierenbescherming en vanuit de natuurbescherming.

Geen sport

Het woord „sportvisserij” duidt al op een verkeerde voorstelling van zaken. Sport doek denken aan sportief, aan een krachtmeting tussen twee partijen, die elkaars gelijke zijn en waarbij niet tevoren vaststaat wie wint. Bij de sportvisserij vangt de mens de vis en niet andersom. Van twee gelijkwaardige partijen is dus geen sprake. Sportvissen is dan ook geen echte sport. Het is in feite even weinig sportief als stierenvechten, daar wordt de stier ook altijd gedood. Hoewel, soms schiet de stiervechter er ook het leven bij in, terwijl de hengelaar hooguit natte voeten krijgt.

Op zoek naar voedsel

Welke geperfectioneerde technieken en materialen een hengelaar ook gebruikt, het principe blijft hetzelfde. Hij probeert een vis in een ijzeren haak te laten bijten. Een vis bijt zelden uit zichzelf in ijzeren haakjes, daarom moet hij met lekkere (wormen, maden) of lekker uitziende (kunstvliegen, blinkertjes) hapjes verleid worden in die haak te bijten. Op zoek naar voedsel en in de veronderstelling dat gevonden te hebben, slikt hij ook de vishaak in. Afhankelijk van de alertheid en kundigheid van de hengelaar, die de lijn strak moet trekken, schiet de haak door de bovenlip of perforereert na inslikken maag of slokdarm. Al foeragerende hangt een vis plotseling aan een nylondraad boven water.

Pijn of geen pijn

Ondervindt een vis pijn als hij opgehangeld wordt, is een serieuze vraag. Een haak door lip of slokdarm doet zeer, althans bij mensen, maar een vis is een anders gebouwd dier dan de mens. Hij schreeuwt niet, kan geen gekke grimassen trekken met zijn gezicht, en er komen geen tranen uit zijn ogen. De uiterlijke reacties, die een vis vertoont op prikkels zijn heel anders dan bij mensen of andere zoogdieren. Een mens is niet beschubd en aangepast aan het onderwaterleven. Hun reacties zijn totaal anders dan de onze. Veel vissers geloven daarom dat vissen geen pijn voelen.

Omdat pijn voelen een persoonlijke zaak is, is het ook voor de wetenschap ingewikkeld het voelen van pijn door vissen exact vast te stellen. Vissen hebben een zenuwstelsel, dat sterk lijkt op dat van de mens. Op grond hiervan kan men aannemen, dat prikkels naar de hersenen worden geleid en daar verwerkt. Hoe en in welke mate „pijn prikkels” als pijn worden ervaren is moeilijk vast

te stellen. Denk alleen eens aan het probleem om aan een ander mens duidelijk te maken wat voor pijn jezelf voelt.

Functie van pijn

Pijn is een soort alarm en meldsysteem van een lichaam, dat waarschuwt als er iets mis is of wanneer beschadiging of verwonding optreedt. Het heeft een beschermende en signalerende functie. Na een pijnsignaal onderneemt een organisme actie, zodat bijvoorbeeld ernstiger verwonding voorkomt. Het gedrag van vissen geeft duidelijk aan, dat ook deze diergroep zo'n soort alarmsysteem bezit. Of een mens dit nu bij de vis pijn noemt of niet, het systeem is wel identiek aan zijn eigen pijnregistratiesysteem.

Onthouden onaangename ervaringen

Een aan de haak geslagen vis probeert zich te verzetten. Op de een of andere wijze is het dier zich bewust van de ongunstige situatie en is zijn ingebouwde afweersysteem in actie gekomen. Heeft de vis nu pijn, angst of beide? Welke naam een mens er aan wil geven doet er niet zoveel toe. Het blijft een subjectieve interpretatie gespiegeld aan onze eigen gevoelens. Wat wel bekend is, is dat een vis zich daarna veel moeilijker laat vangen. Kennelijk levert het ervaringen op, die hij vermijdt. Pas na langere tijd is de kans op terugvangst weer even groot, als de eerste keer. Vissen blijken negatieve ervaringen lang te onthouden.

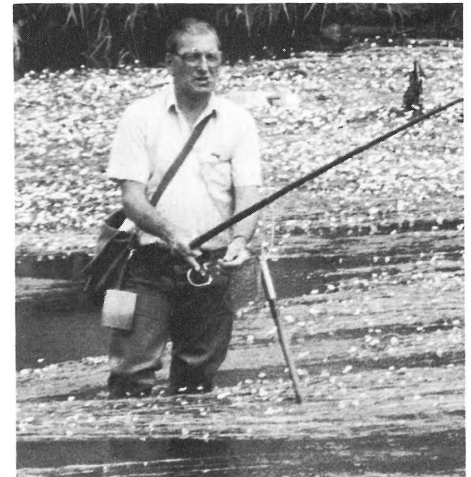
's Zomers wordt in het Tjeukemeer water vanuit het IJsselmeer binnengelaten. Met dat water komt veel spiering mee, wat dan een belangrijke voedselbron voor de snoekbaars in het meer vormt. Water inlaten was in 1979 vanwege een nat voorjaar niet nodig. De snoekbaarzen misten hun portie spiering en waren hongerig. Het droge voorjaar in 1980 maakte water inlaten wel weer noodzakelijk en beschikte de snoekbaars weer over een ruim voedselaanbod. Op hetzelfde moment bleken hengelaars vrijwel geen snoekbaars meer te vangen. Blijkbaar bijt de snoekbaars vooral door de honger gedreven in de aasvisjes van de hengelaars. Als het niet hoeft, doen ze het niet. Ze vermijden het gevangen worden; het is niet in hun belang.

Vissen is jagen

Vissen en jagen lijken sterk op elkaar. In beide gevallen probeert iemand een in het wild levend dier op te sporen en te bemachtigen.

Baars. (Foto Ministerie van Landbouw en Visserij)

Spelende hengelaar. (Foto Pieter Elbers)

gen. Tussen deze beide vormen van natuurexploitatie zitten geen principiële verschillen. Hun oogsten van dierpopulaties gaat ten koste van het dier en is in meer of mindere mate een aantasting van het ecosysteem. Alleen gebruikt de sportvisser geen geweer maar een hengel. Door deze verschillende wijze van bemachtigen is het vissen niet zo dodelijk. Een teruggezette vis kan wegzwemmen. Mits deskundig onthaakt, overleeft 90 tot 95% van de gevangen vissen. Een punt van overeenstemming is het (quasi-)sportieve image, dat beide groepen aan hun hobby geven.

Bevoordeling favoriete soorten

Net als jagers zijn vissers gebaat bij een hoge stand van hun prooidieren. Niet elke soort is geschikt om als sportvis te dienen. Sommige soorten zijn te klein (stekelbaars, vetje, rivierdonderpad, pos, alver, modderkruiper), andere zijn te slap en vechten niet lekker voor ze boven komen (brasem). Soorten, die moeilijk te vangen zijn, vaak een groot formaat hebben en zich stevig tegen hun vangst verzetten, zijn favoriet. Een viswaterbeheerder (meestal een hengelsportvereniging) zal daarom soorten als snoek, baars of karper bevoordelen en die populaties trachten te vergroten door middel van een heel scala aan maatregelen: uitdunnen van grote dichtheden aan kleine visjes, niet te dichte of te ijle watervegetatie, ophogen of uitbaggeren van de bodem, verhoging van de produktiviteit door bemesting en bekalving, of verandering van de soortsaamenstel-

Graskarper. (Foto Ministerie van Landbouw en Visserij)

ling door verhoging van de predatiedruk.

Dergelijke maatregelen hebben eveneens grote invloed op andere soorten. Soorten, die voor een natuurbeschermer net zo waardevol zijn. Visstandbeheer lijdt vaak tot een verschuiving van het (natuurlijk-)evenwicht en een verandering van regulatiemechanismen. Het is net zo'n eenzijdige vorm van beheer als wildbeheer door jagers. Natuurbeheer is veel meer omvattend, dat is het beheer van het totale ecosysteem (oude rivierarm, veenplas) en niet van enkele dierpopulaties (snoek, karper).

Uitzetten om op te hengelen

In de jachtwereld is het uitzetten van dieren (fazant, patrijs) met het doel ze later te schieten reeds eeuwen ingeburgerd en bekritiseerd. Dat ook hengelaars op grote schaal dieren uitzetten is veel minder bekend. Vooral de karper is wat dit betreft geliefd. Nadat de karper oorspronkelijk in de middeleeuwen door monniken geïmporteerd is als voedselbron, is deze vissoort in het midden van deze eeuw door de sportvisser ontdekt. Zijn karper is echter van een ander type. Het is een door de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij (OVV) speciaal voor de sportvisserij ontwikkeld krachtig, vechtlustig ras. Om ervoor te zorgen, dat deze kunstkarper nog wel karper blijft, kruist de OVB telkens 25% wildbloed in. Blijkbaar vond ook de OVB haar karperras wat al te kunstmatig en is ze ook originele wilde karpers gaan kweken, maar daar bestond van sportvisserszijde geen belangstelling voor.

Veel van de OVB karpers worden door de hengelsportverenigingen in afgesloten wateren uitgezet, die ze inrichten als karpervijvers. In deze poelen kunnen de leden dan naar hartelust op karpers hengelen.

Meer faunavervalsing

De OVB kweekt niet alleen karpers, maar ook snoek, winde, snoekbaars, regenboogforel en graskarper. Behalve snoek en winde zijn dit geen inheemse soorten (exoten). Het uitzetten van snoek, winde en regenboogforel dient alleen het hengelenot. On-

derzoek heeft uitgewezen, dat het uitzetten van jonge snoek niet tot een verhoging van de snoekpopulatie leidt. De aantallen zijn afhankelijk van de draagkracht van het biotoop. Exemplaren toevoegen resulteert in extra sterfte, zodat na korte tijd het oude nivo weer terug is. Ondanks de zinloosheid zijn er nog steeds verenigingen, die snoek uitzetten, en kweekt de OVB rustig verder.

Bij uitheemse soorten ligt de zaak anders; door uitzetten kunnen ze voor hen nieuwe wateren koloniseren. Graskarper en regenboogforel planten zich in Nederland niet voort, zodat ter instandhouding regelmatig nieuwe exemplaren uitgezet moeten worden. De introductie van de regenboogforel, een vis van Amerikaanse beken, is, met het doel de sportvisser een aantrekkelijke hengelvijvis in de soortenarme brakke wateren te bieden, in de Zeeuwse Delta (Veerse meer) uitgezet. Wat de invloed en de plaats van deze vis is in het ecosysteem, daarover is niets bekend. Men heeft er zelfs niet naar gekeken.

Snoekbaars tegen verbrasering

In het troebele, voedselrijke water dat door de watervervuiling tegenwoordig veel voor komt, leeft een vissoort, die het daar uitstekend naar zijn zin heeft. Dat is de brasem. Deze soort is momenteel op veel plaatsen zeer algemeen geworden. Dit tegen de zin van de sportvisser, die de brasem maar een luie, weinig attractieve sportvis vindt. Met de introductie van de uit Oost-Europa afkomstige roofvissoort, de snoekbaars, wil men de brasemstand indammen. De bedoeling is snoekbaarzen te kweken en uit te zetten in de hoop, dat ze het teveel aan jonge brasem opeten. Over aspecten als concurrentie met andere roofvissoorten is in Nederland nog weinig bekend, ook niet of ze echt wel de brasems opeten en niet de voorkeur geven aan kleine voor hengelaars oninteressante soorten als pos, spiering, stekelbaars of rivierdonderpad. Wel hebben snoekbaarzen reeds problemen gegeven met de lepelaars in de Oostvaardersplassen door voedselconcurrentie, beide eten evertebrata en kleine visjes. Omdat de snoek-

baars zich in Nederland kan voortplanten, komt men er na het uitzetten nooit meer vanaf. Een verbreding en een betere aansluiting bij het aquatisch ekologisch onderzoek is voor de visserijonderzoekers van de binnenwateren geen luxe.

Vegetatiestofzuigers

De Chinese graskarper wordt ingehuurd om de plantengroei in watergangen te beteugelen. Dat doen ze zo grondig, dat ze wel getypeerd worden als onderwaterkoeien. De effecten, die de graskarper heeft op het voortplantingssukses van amfibieën en vissen door het mee opeten van de op bladeren afgezette eieren, blijft meestal buiten beeld. Ook geven ze door hun mest een sterke organische verrijking van het water, waardoor eerder algenbloei en vertroebeling ontstaat. Hoewel van graskarpers altijd wordt beweerd, dat het uitzetten van deze dieren geen directe hengelbelangen dient, wordt de verkoopprijs gehalveerd als ze ook bevestigd mogen worden. Daarom werken hengelclubs en waterschappen vaak samen bij de aankoop van graskarpers.

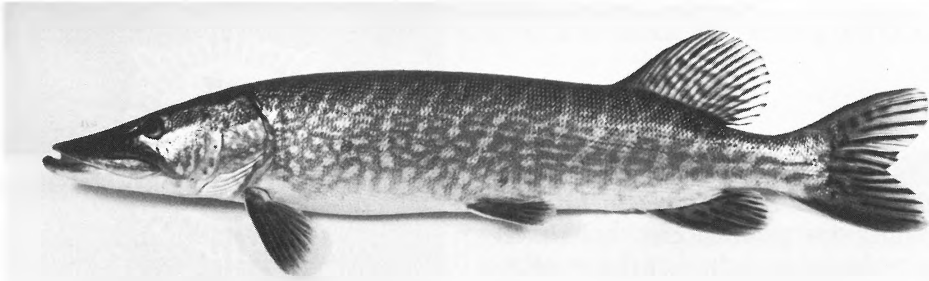
Het uitzetten van snoekbaars en graskarper om problemen in het watermilieu op te lossen berust op symptoombestrijding. De echte oorzaak, de watervervuiling, wordt niet aangepakt.

Handelspootvis sterft

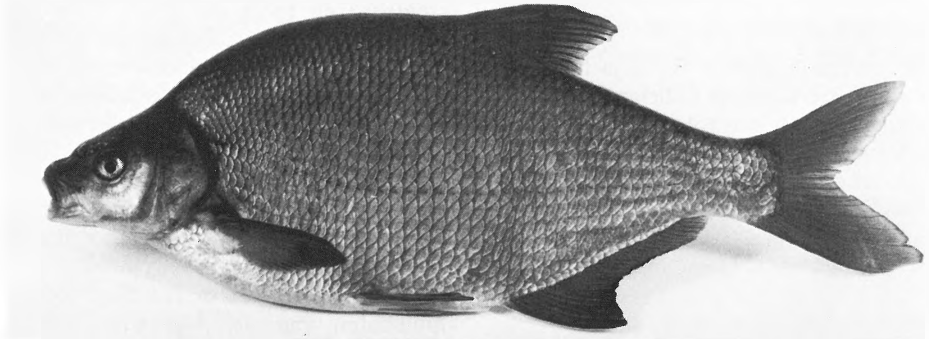
Niet alle vis, die door hengelsportverenigingen wordt uitgezet, is door de OVB gekweekt. Een deel van de nieuwe hengelvoorraad wordt geleverd door beroepsvissers. Zij vangen deze vissen, bijvoorbeeld in het IJsselmeer, waarna ze met een tankauto naar het viswater worden vervoerd. De meest gevraagde handelspootvissoort is de blankvoorn. Proeven hebben uitgewezen, dat gemiddeld 75% van deze vissen het uitzetten niet overleeft. Waarschijnlijk is stress de oorzaak van deze massale sterfte. Toch is dit uitzetten nog steeds niet verboden en gebeurt het zelfs met subsidies van de OVB.

Niet alleen tegenstellingen

Zowel de sportvisser als de natuurbescher-

Snoek. (Foto Ministerie van Landbouw en Visserij)

Brasem. (Foto Ministerie van Landbouw en Visserij)

mer zijn beide gebaat bij een zuiver en schoon watermilieu. Veel sportvissers zijn zelfs nauw betrokken bij de controle van de waterkwaliteit. Hun organisaties hebben een landelijk netwerk met vele monsterpunten en honderden monsteraars opgezet. Maandelijks trekken ze watermonsters, zodat een verbetering of verslechtering van het watermilieu snel wordt waargenomen. Dit signaleren en streven naar een goed watermilieu is in beider belang. Echter de belangen lopen snel uit elkaar waar een natuurbeschermers streeft naar diversiteit aan soorten en instandhouding van complete ecosystemen en de visser naar oogstbare populaties.

Omgaan met dieren

Het is een vreemde zaak, dat wanneer iemand zijn hengel in het water gooit om een visje te vangen, dit voor veel mensen nog altijd een geaccepteerd verschijnsel is, terwijl diezelfde mensen groot alarm slaan wanneer ze zien, dat iemand in de achtertuin merels vangt. Ongeveer een eeuw geleden was het vangen van merels net zo normaal, als het vissen nu voor sommigen nog is. Beetje bij beetje is de publieke opinie rond het omgaan met dieren veranderd. Eerst werden de huisdieren beschermd (dierenbescherming). Vervolgens kwamen de wilde dieren aan de beurt, te beginnen met de soorten waar de mens de meeste belangstelling voor had, de vogels. Later gevolgd door de bescherming van amfibieën, reptielen en zoogdieren. Deze houding naar een minder onverschillig omgaan met dieren en de erkenning, dat dieren niet nodeloos gekweld of benadeeld mogen worden, begint zich nu ook uit te strekken tot de vissen. Zij zijn nu aan de beurt.

Ook veranderingen bij vissers

Tien jaar geleden maakte niemand zich nog druk over de behandeling van een vis, nadat hij aan de haak hing. Nu propageren alle sportvisorganisaties onder de naam „spor-

tief vissen” een zo humaan mogelijke ontvangst van de vis op het droge (natte handen, voorzichtig onthaken, direkt doden of terugzetten, niet bewaren in een leefnet). De vissers gaan de vis ook steeds meer als een dier zien. Blijkens hun handelingen zijn ze er zelf ook steeds meer van overtuigd, dat een vis gevoel heeft. Alleen weigeren ze het pijn te noemen, want dat zou naar zijn.

Helaas, is een verbod op vanuit dierenbeschermingsoogpunt een van de meest gruwelijke zaken nog steeds niet bespreekbaar. Dit is het vissen met levend aas, waarbij een klein visje met een haak door de rug door het water wordt gesleept in de hoop, dat er een roofvis in hapt. Over de stress van het aasvisje zwijgt men.

Er is nog een harde aanwijzing voor de mentaliteitsverandering in de sportvisserij, dat is de daling van het aantal verkochte sportvisaktes van 1,2 miljoen in 1982 tot 700.000 in 1985. Dit zonder een aanwijsbare toename van het aantal zwartvissers. De belangstelling voor het sportvissen is duidelijk tanende. Kennelijk gaan steeds meer mensen beseffen wat sportvissen werkelijk is.

Nadelen voor andere dieren

Niet alleen de vissen zelf ondervinden nadelen van de hengelaar. Er gaat een hele uitstraling van het sportvissen naar het biotoop. Belangrijk is het al genoemde visstandbeheer en de effecten daarvan op het watermilieu, maar er is meer. Vissers maken open ruimten in de oevervegetatie om bij het water te komen. Ze werpen voer in het water (stekkie maken), wat op plaatsen met veel vissers tot vervuiling leidt. Er wordt lood verspeeld, dat in het milieu terecht komt. Op visplaatsen slingert nijlondraad rond waar vogels in verstrikt raken. Haakjes, die geslikt zijn laat men tegenwoordig zitten, wat weer gevaarlijk is voor visetende vogels. De aanwezigheid van vissers langs de waterkant werkt voor veel diersoorten verstrend. Vooral het nachtvis is in dit

opzicht berucht (verstoring rietvogels, otters). Behalve dat de nachtvisser zelf al bijna niet kan zien wat hij doet (extra dierenkweeling), is controle op hun doen en laten ook vrijwel onmogelijk. Dit bevordert de stroperij.

Een nieuwe weg

Een geheel verbod op de sportvisserij is momenteel behalve politiek onhaalbaar, ook vrij zinloos. Wil een maatregel effectief zijn, dan moet de meerderheid van de Nederlandse bevolking er achter staan. Zoniet dan wordt hij massaal overtreden. Op dit moment is het denkproces rond het vissen nog in volle gang. Voorlichting is een belangrijk middel om het publiek te laten zien, wat sportvissers met hun prooidieren doen. Steeds meer mensen beseffen, dat het niet veel meer is dan een hobby waarbij men met levende dieren speelt. Jagers kunnen zich vaak nog beroepen op een motivatie van schadebestrijding voor de landbouw, maar zelfs dit kunnen vissers niet. Vissen lijden eigenlijk alleen voor de sportieve bevrediging van de hengelaar. Langzaam rijpt het idee, dat boven water gehaald worden aan een lijn een vorm van dierenkweeling is. Daarmee wordt de sportvisserij steeds minder maatschappelijk aanvaardbaar. Dit is hetzelfde proces als de plezierjacht onderging in de jaren zeventig.

Vorming visreservaten

Behalve het stimuleren van een visvriendelijker gedrag, bestaat er nog een belangrijke zaak die op korte termijn kan plaatsvinden, namelijk het inrichten van visreservaten.

In vrijwel elk water in Nederland wordt gevestigd, ook in veel wateren die eigendom van natuurbeschermingsorganisaties zijn. Op veel plaatsen wordt een visstandbeheer uitgevoerd met ondermeer het uitzetten van vissen. Grote wateren met een onbeïnvloede natuurlijke vispopulatie zijn waarschijnlijk in Nederland nergens meer te vinden. Het zou een goede zaak zijn, wanneer de natuurbeschermingsinstanties ook het water, dat zij in eigendom hebben, zouden beheren als een natuurreservaat waarin men probeert te komen tot een evenwichtig onderwaterekosysteem, inclusief oorspronkelijk in Nederland thuishorende natuurlijke visecosystemen. Het uitbannen van de visserij in die wateren spreekt voor zichzelf. Op het land probeert men wel ecosystemen weer te herstellen, waarom dit streven niet op waterbiotopen toepassen?

Vissen zijn ook dieren en vormen als zodanig een deel van de inheemse fauna. Het zijn geen haakbare objecten, maar volwaardige elementen in de natuur. Laten we ze ook als zodanig „beheren”. ■

Onbezoldigd ambtenaren der politie

Jachtopzichters

W. L. Jansen

In 1985 heeft een werkgroep van het Ministerie van Justitie een rapport gepubliceerd over onbezoldigd ambtenaren der politie. Het behandelt bekwaamheidseisen ten aanzien van politievakkennis, lichamelijke en geestelijke geschiktheid, voorstellen voor beperking van de algemene opsporingsbevoegdheid en de benoemingscriteria, geweldgebruik en bewapening.

Twee belangrijke zinsneden

Op bladzijde 37 van dit rapport trof de SKF de volgende zinsneden.

– Opsporingsbevoegdheid dient pas verleend te worden, wanneer de controle niet of niet voldoende door de reguliere politie of andere opsporingsambtenaren, werkzaam op hetzelfde opsporingsterrein als betrokkene, kan worden uitgeoefend.

– De benoeming tot onbezoldigd ambtenaar of het verlenen van een commissie van opsporingsambtenaar, dient alleen te geschieden als het algemeen belang zulks vordert. Niet mag worden uitgegaan van de bescherming van private belangen. Indien de betrokkene in dienst is van een particulier ware bij de benoemingsprocedure met name hieraan aandacht te besteden.

Jachtraad heeft moeite

De Stichting Kritisch Faunabeheer kan het hier zeker mee eens zijn. De Jachtraad, die in december 1985 de Minister van Landbouw en Visserij over dit rapport advies uitbracht, aarzelde hier en daar een weinig. Er zijn in ons land zo'n 300 jachtopzichers in volledige dienstbetrekking en circa 1000 in deeltijd. Dat is ongeveer een achtste deel van alle onbezoldigde politieambtenaren. De Jachtraad vindt, evenals de werkgroep, dat jachtopzichters goed moeten zijn opgeleid en geïnstrueerd. Niet alleen voor criminële zaken, maar ook voor omgang met het publiek en het geven van voorlichting. De SKF heeft natuurlijk veel contacten met jachtopzichters, en wij kunnen volkomen onderschrijven, dat opleiding in contacten met publiek en voorlichting veel aandacht verdienen om het vriendelijk en voorzichtig uit te drukken. De Jachtraad heeft zich verder gebogen over de eventuele vermenging van taken van de jachtopzichter en de reguliere politie en stelt, dat dit geen probleem is. De jachtopzichter met een aanstelling als onbezoldigd politiemans is geen gewone burger, maar een politieambtenaar, zij het met verschillende uitgangspunten, opdrachtgevers en arbeidsomstandigheden. Volgens ons zijn die uitgangspunten, opdrachtgevers en arbeidsomstandigheden echter zo afwijkend van die bij de reguliere politie, dat er nauwelijks mogelijkheden tot vermijding van taakvermenging zijn. Meer moeite heeft de Jachtraad met het door de werkgroep genoemde criterium, dat bij de aanstelling niet mag worden uitgegaan van private belangen. Hij stelt, dat alle politiemensen private belangen beschermen zoals openbare

orde, rust en dergelijke. Bij de jachtopzichter zal bescherming van de belangen van zijn werkgever zeker een rol spelen, maar zijn werk overstijgt het private belang. Mooi gezegd, zeker als daaruit de konklusie wordt getrokken, dat gezocht moet worden naar fondsen om al dit mooie werk niet ten laste van particulieren te laten komen.

Rechtsongelijkheid

De positie van jachtopzichters heeft duidelijk een bijzonder karakter. Zij hebben toezicht te houden op (althans in de eerste plaats) de Jachtwet en dan in het bijzonder de belangen van hun broodheer, voor zover die door de Jachtwet worden gediend. Overtreders van die wet zijn te splitsen in twee groepen:

- a) personen, die niet zijn bevoegd om te jagen en
- b) personen die dat wel zijn en over een jachtakte en een jachtveld beschikken.

Behalve jachtwetsovertreders, komen in beide groepen mensen voor, die de Vogelwet geweld aandoen evenals andere faunawetten of milieuwetten. De jachtopzichter is in dienst bij iemand uit groep b en behoort met zijn collega's daar zelf ook toe. Het is daarom te verwachten en uit de praktijk bekend, dat overtreders uit groep b anders worden behandeld dan die uit groep a. Gezien hun afhankelijke positie kan men jachtopzichters nauwelijks kwalijk nemen, dat zij deze diskriminatie en rechtsongelijkheid toepassen. Zelfs als de geest gewillig is, is het vlees zwak. Niemand zal graag zijn werkgever en diens relaties bekeuren en zeker niet voor verboden dingen die in die kringen als heilzaam en nuttig worden beschouwd. Het gedrag ten opzichte van roofvogels, het jagen bij wakken en spoor-sneeuw is daar een voorbeeld van, terwijl veel wetenschappelijk bewezen nutteloze faunabeheersmaatregelen, zoals de bestrijding van vossen, kraaien en eksters nog altijd als waardevol worden beschouwd. Echte stropers worden beschouwd als misdadigers, evenals maar in mindere mate naburige jagers, die de belangen van de broodheer niet respecteren. Dat zijn concurrenten evenals predatoren.

Geen soort plattelandspolitie

Men beveelt wel eens aan, jachtopzichters veel meer in te zetten bij de opsporing van milieudelicten op het platteland. Daar is politietoezicht altijd moeilijk geweest. Het werkgebied is groot en moeilijk te overzien.

De bevolking is grotendeels agrarisch georiënteerd en toont een grote mate van saamhorigheid. Zij is altijd gewend geweest haar gang te gaan en te handelen naar eigen normen en eigen belangen. Zo gebeurt er op het platteland veel dat niet mag op het gebied van ruimtelijke ordening, bouwvoorschriften, hinderwetten, dierenwelzijn, ontgrondingen, kapverboden of vervoer zieke dieren. Echter een jachtopzichter maakt meestal deel uit van diezelfde plattelandsgemeenschap, meer dan de reguliere politie, ambtenaren van de Algemene Inspektiedienst (AID), controleurs Vogelwet en inspecteurs van Dierenbescherming. Ook deze hebben bindingen met belangengroeperingen. Soms heilzaam (controleurs Vogelwet, inspecteurs Dierenbescherming) tenminste, zolang hun activiteit niet van hogerhand wordt beperkt. Soms is ook een deel van de gespecialiseerde politie enigszins bevooroordeeld, zoals de niet altijd vlekkeloos werkende veldpolitie, die in meerderheid wordt gerekruteerd uit jagerskringen, en gemeentelijke opsporingsambtenaren, die door hun lokale bindingen soms een andere kant op kijken.

Onafhankelijk politieapparaat

De enige goede oplossing is een neutraal, zelfstandig opererend politieapparaat met specialisatie op plattelandszaken als de bovengenoemde en zonder bindingen met belangengroeperingen of partikuliere machthebbers. Zij moeten dan wel vanwege het zeer grote aantal bijzondere wetten en technische problemen ondersteund worden door een staf van deskundigen, die twijfelgevallen kunnen verhelderen en optreden als getuige-deskundige. Of deze deskundigen zelf tot de politie horen of niet is van minder belang. Zij moeten wel op afroep beschikbaar zijn. Daarnaast kan dan behoefte zijn aan meer stedelijk georiënteerde politiemensen voor zaken van de bebouwde kom en misschien ook zaken als diefstal, verkeersproblemen of moord. Een overlap zal er altijd wel blijven, maar het platteland kan dan meer aandacht krijgen en er is minder of geen behoefte aan allerlei bijzondere opsporingsambtenaren en onbezoldigden.

Stropersvangers

Onder de huidige omstandigheden zal deze situatie een zaak van lange adem zijn, maar om in die richting te werken moeten alle bevoegdheden beperkt blijven en jachtopzichters zich bepalen tot het vangen van stropers in het jachtveld van hun baas. Dat is hun zeker toevertrouwd en brengt hen niet in gewetensnood. ■

De raaf thans weer broedvogel in Nederland

Th. A. Renssen

Met een lengte van ongeveer 63 cm is de raaf de grootste vertegenwoordiger van de kraaiachtigen in ons land. Hij geniet een volledige bescherming.

Begin deze eeuw kwam hij vrijwel in alle provincies nog als broedvogel voor. Door vervolging, alsmede ei- en jongenroof verdween de raaf in 1924 als zodanig uit ons land. Ook in de ons omringende landen stond de raaf aan sterke vervolging bloot. In 1940 was de vogel daardoor grotendeels uit Midden- en West-Europa verdwenen. Restpopulaties bevonden zich halverwege deze eeuw nog in Sleeswijk-Holstein, Oost-Pruisen, Zuid-Polen, de kusten van Normandië en Bretagne, de Franse en Spaanse Pyreneeën, en de Alpen.

Kadaveropruimer

Men heeft de raaf lange tijd beticht van het doden van pluimvee en lammeren, en het bedreigen van de stand van het kleinwild. Thans is echter bekend dat de raaf een belangrijke kadaveropruimer is, daarnaast eet hij ook slakken, eieren, insecten, ratten, muizen, mollen, granen en vruchten. Door dit gevarieerde menu kan de raaf zich in allerlei gebieden vestigen: langs kusten, in bossen en velden en zelfs in woestijngebieden. Overwegend is deze vogel nuttig voor de mens.

In ons land blijkt, dat op de Veluwe vuilnisbelten bezocht werden, en verkeersslachtoffers, nageboortes van schapen en insecten op weide en akkers op het menu van de soort staan. De raven hebben hier ook geleerd, dat in grofwild gebieden naast jachtafval van geschoten wild ook op de voerplaatsen altijd wel wat van hun gading te vinden is. In het westen van ons land worden in de duinen voornamelijk zieke konijnen gegeten en troffen wij de vogels ook voedselzoekend langs de vloedlijn aan.

Toename in Europa

Na de Tweede Wereld-oorlog nam de raaf door beschermende maatregelen in Europa weer toe. Ook paste een gedeelte van de populatie zich meer en meer aan bij de door de mens veroorzaakte veranderde leefomstandigheden. In plaats van kultuurvlieder werd de vogel althans voor een deel kultuurvolger.

De populatie in Sleeswijk-Holstein breidde zijn areaal explosief uit, zodat de raaf thans weer broedt in, op het zuiden na, geheel Oost-Duitsland en Polen. In West-Duitsland is in de deelstaat Niedersachsen de rivier de Wezer bij Nienburg reeds gepasseerd. Ook elders in Midden- en West-Europa wordt uitbreiding van de raaf gemeld. In Zwitserland broedt de vogel weer in alle kantons.

Herintroductie in Nederland

In 1966 werd door het Rijksinstituut voor Natuurbeheer in samenwerking met de dienst Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw en Visserij en het Wereld Natuur Fonds getracht om de raaf weer terug te brengen in de Nederlandse avifauna. Be-

Veel moeilijkheden

Dat er zoveel jaren voorbij zijn gegaan alvorens een klein aantal paren zich een vast territorium heeft kunnen veroveren, ligt in de vele moeilijkheden welke wij op onze weg vonden. Natuurlijke sterfte onder de volière vogels, niet elk paar komt tot broeden in de volière, de jongen sterven in het nest voor ze volgroeid zijn, verstoring tijdens de broedperiode van buiten de volière. Ook werden moedwillig broedende paren verstoord, vrijgelaten, vergiftigd en zelfs bijna vliegvlugge jongen uit het nest gestolen.

Jonge vogels kunnen tot zeer ver van hun geboorteplek zwerven. Waarnemingen van raven kwamen uit alle provincies en zelfs uit België. Ons bekende doodsoorzaken van vrij vliegende raven waren: doodgevlagen tegen prikkeldraad, verkeersslachtoffers,

De raaf, niet alleen meer in het buitenland. (Foto Arnoud van den Berg)

gonnen werd met het invoeren van jonge raven uit Oost- en West-Duitsland. Uit deze vogels werden paren gevormd welke wij in grote buitenvolières trachtten tot broeden te brengen. De volières zijn zo gebouwd dat de oude vogels deze niet kunnen verlaten terwijl hun jongen dit, zodra ze vliegvlug zijn geworden, wel kunnen. Zodra ze kunnen vliegen beginnen ze te zwerven rond de volière, door de voeding van de ouden, die dan nog steeds plaats vindt, is de binding echter nog groot. Naarmate ze echter meer zelfstandig worden, wordt de binding steeds losser. De bedoeling is dat de jonge vogels na het uitzwerven paren vormen met uit andere volières afkomstige jongen om na geslachtsrijpheid (ná het tweede kalenderjaar) zelf in vrije staat te gaan broeden. De voor dit doel beschikbare volières werden in het begin geplaatst in de provincies Utrecht, Gelderland en Drenthe en later ook in Noord-Holland en Groningen.

De eerste drie vrije broedgevallen vonden plaats in 1976, twee in Gelderland en één in Utrecht, waarbij 5 jongen uitvlogen. In 1979 was het aantal broedgevallen gestegen tot negen, zeven in Gelderland, één in Utrecht en één in Noord-Holland, waarbij 18 jongen uitvlogen. Hierna kregen we weer een terugval tot vier paren in 1981, drie in Gelderland en één in Utrecht waarbij drie jongen uitvlogen. In 1986 waren ons zeven nesten bekend, zes in Gelderland en één in Utrecht waarbij tot zover thans bekend 11 jongen uitvlogen.

vergiftigingen, één jonge vogel hing zich op in een takvork, bovendien werd er een aantal geschoten. Dit laatste is mogelijk daar veel jachtgerechtigden de raaf niet herkennen en de vogel hebben aangezien voor een onbeschermde grote zwarte kraai. Een goede gedachte van een jachtgerechtigde, die in zijn jachtveld dat grensde aan een gebied waar raven werden waargenomen, is de jacht op kraaien enige jaren niet te laten plaatsvinden om vergissingen te voorkomen.

Ook paren in het vrije veld ondervinden moeilijkheden. Zo werd een nestboom gekapt en werden een paar oude vogels gedood door het eten van vergiftigd aas. In vier gevallen werd door een havikvrouwje de pas uitgevlogen jongen of de jongen uit het nest weggehaald.

Optimisme

We blijven echter voorzichtig optimistisch omtrent de slaging van deze herintroductie. Nu ook even over onze oostgrens in de deelstaat Rheinland-Westfalen een zelfde programma als het onze is gestart in 1984, zullen onze vogels spoedig contact krijgen met de vogels van even over de grens. ■

De regenboogforel in het Veeerse Meer

Henrik de Nie

Aan het uitzetten van dieren van uitheemse oorsprong (exoten) zitten twee kanten. Enerzijds kan men zich principieel opstellen. Anderzijds kan men kijken naar de ekologische gevolgen van het uitzetten en dan een uitspraak doen. In dit artikel wordt ingegaan op de ekologische effecten, die het uitzetten van regenboogforellen op het Veeerse Meer heeft.

Principiële kant

De discussie over de wenselijkheid van het uitzetten van de (Amerikaanse) regenboogforel (*Salmo gairdneri*) heeft twee kanten. In de eerste plaats is er een principiële kant. Het bewust uitzetten van dieren, die hier van nature niet thuishoren, behoort achterwege te blijven. Een argument daarvoor is de onvoorspelbaarheid van het effect. Er bestaan naast een groot aantal succesverhalen (vooral ten aanzien van jacht en visserij) ook een aantal gevallen waarin de introductie van exoten tot ekologische rampen leidde. Aan deze lijst van blunders kan de introductie van de nijlbaars (*Lates niloticus*) in het Victoriameer worden toegevoegd.

Ekologische benadering

Echter, naast deze nogal principiële kant van de zaak, valt er soms een zinnige discussie te voeren over het kwantitatieve ekologische effect, indien we over voldoende gegevens beschikken of de bereidheid er is daarna onderzoek te doen. Tot nog toe heb ik het idee dat deze kwantitatieve kant aan de forellenuitzetting in het Veeerse Meer wordt afgedaan met de konstatering dat het eigenlijk om hele kleine hoeveelheden gaat. De groei van de vis in het Veeerse Meer is goed, dus is er voldoende voedsel en dus zal er wel genoeg voor andere dieren overblijven. Verder is het Veeerse Meer een door de mens geschapen milieu, met andere woorden, daar kunnen we gewoon doen wat we leuk vinden. Of dit werkelijk zo is, blijft een principiële kwestie, maar aan het louter kwantitatieve aspect kan veel meer onderzoek verricht worden.

Bezetting

Het Veeerse meer heeft een wateroppervlakte van 2100 ha. Daarin worden jaarlijks 35.000 regenboogforelletjes à 180 gram per stuk losgelaten. Dat is 3 kg forel per hectare. Dit is inderdaad niet veel als we bedenken dat een „matige” bezetting met bijvoorbeeld de Chinese graskarper (*Ctenopharyngodon idella*) ongeveer 150 kg per hectare is. Ook in de natuur, in eutrofe meren is een visbezetting aan bijvoorbeeld brasem (*Abramis brama*) van een paar honderd kilo per hectare normaal.

Voedselconsumptie

Een regenboogforel van 180 gram kan in een jaar uitgroeien tot een vis van 900 à 1000 gram. Voor iedere gram groei, is 5 à 6 keer het aangegroeide gewicht aan natuurlijk voedsel nodig. Een goed groeiende regen-

boogforel van 250 gram vreet per dag ongeveer 6 gram voedsel. Maar niet alle forellen blijven leven in het Veeerse Meer, ze worden er in een groot tempo uitgehengeld. Volgens gegevens van de directie Visserijen is er na 2 maanden nog maar 50% over. Als we dit allemaal weten kunnen we berekenen wat zo'n forel uitzetting per jaar kost aan voedsel, dat onttrokken wordt uit het ecosysteem. Hiervoor heb ik een berekening gemaakt met behulp van een eenvoudig computerprogramma in Microsoft-Basic (zie figuur 1). De berekening gaat er van uit dat de vis gedurende 50 weken geleidelijk volgens een exponentiële curve groeit van 180 naar circa 950 gram, terwijl zijn aantal door visserij- en natuurlijke mortaliteit daalt (halveringstijd 2 maanden).

Voor iedere week is uitgerekend wat de nog overblijvende regenboogforellen uit het milieu van het Veeerse Meer kunnen hebben weggegeten. Gedurende de eerste 10 weken na uitzetting is dit ongeveer 4 kg (4,34 kg; zie figuur 2) per hectare, dus al meer dan het gewicht dat is uitgezet. Door de enorme visserijsterfte loopt de totale consumptie daarna in rustiger tempo verder. Op jaarbasis kom ik op een consumptie van ruim 10 (10,33 kg; zie figuur 2) kg per hectare aan voedsel.

Dus ruim drie maal het uitgezette gewicht. Dit cijfer geldt alleen voor de in dat jaar uitgezette forellen. De dieren die van vorige uitzettingen zijn overgebleven vreten ook nog. Deze zijn veel groter en sterven waarschijnlijk in een minder hoog tempo. Ongetwijfeld hebben een groot aantal van deze vissen „haakervaring” en laten ze zich minder makkelijk vangen. De consumptie van deze vissen moet er nog bij worden op-

Figuur 1. Microsoft-basic computerprogramma voor de berekening van de voedselconsumptie door de regenboogforel in het Veeerse meer.

```

10 REM simulatie van regenboogforellenconsumptie in Veeerse Meer
20 G=180 : REM aanvangsgewicht per ex. is 180 gram
30 N=16.7 : REM aanvangsaantal is: 35.000 ex. per 2100 ha
40 HOME : Cl=10
50 PRINT "week          N/ha          biomassa (kg/ha)          gewicht/ex.          konsumptie (kg/ha)"
60 PRINT "-----"
70 PRINT "  0              16.7              3.000              180              0"
80 FOR I=1 TO 50
90 G=G+.0339*G : REM groeisnelheid van 180 naar 953 gram
100 GI=.0339*G
110 N=N-.0783*N : REM aantalsafnemng 50% per twee maanden
120 CJ=N*5.5*GI : REM konsumptie is 5.5 x gewichtstoename x aantal
130 Cl=Cl+CJ : REM kumulatieve konsumptie
140 IF I MOD 10 <> 0 THEN GOTO 160
150 PRINT USING " ##          ###.###          #.###          ###          ##.###"; I,N,N*G/1000, G,Cl/1000
160 NEXT I
170 END

```


Regenboogforel. (Foto Ministerie van Landbouw en Visserij)

geteld. Daarom denk ik dat die 10 kg per ha konsumptie door regenboogforellen een lage schatting is. Nog onderzocht zou moeten worden welke prooiorganismen deel uit maken van die 10 kg.

Invloed niet verwaarloosbaar

In de (met het Veeerse Meer enigszins vergelijkbare) Grevelingen is de zeepissebed een van de meest voorkomende ongewervelde en voor veel vissoorten een belangrijk voedselorganisme. Dit beestje produceert aan eigen gewicht ongeveer 70 kg per hectare, dat is de hoeveelheid organische stof die theoretisch maximaal voor een predator beschikbaar is. Voor de Grevelingen is berekend dat twee zeer algemene soorten grondels (kleine vissoorten: *Pomatoschistus microps* en *P. minutus*) ongeveer 50 kg per hectare aan levende organismen consumeren. Die 10 kilo konsumptie van de regenboogforel is dan helemaal niet meer zo'n verwaarloosbare hoeveelheid. Zowel het uitzetgewicht als de konsumptie van deze forellen, komt in de buurt van de hoeveelheid en de voedselbehoefte van kleinere, meestal voor de visserij niet interessante vis. De vraag blijft daarom gerechtvaardigd of de uitzetting van deze exoten niet een aantal mogelijkheden voor het ontstaan van een meer natuurlijke visstand blokkeert. Het probleem kan niet worden afgedaan met de verwijzing naar het relatief geringe uitzetgewicht en de grote „hengelsterfte”. ■

Figuur 2. De met het computerprogramma berekende voedselconsumptie door regenboogforellen in het Veeerse Meer.

week	N/ha	biomassa (kg/ha)	gewicht/ex.	konsumptie (kg/ha)
0	16.7	3.000	180	0
10	7.39	1.856	251	4.34
20	3.27	1.146	351	7.02
30	1.45	0.708	489	8.68
40	0.64	0.437	683	9.70
50	0.28	0.270	953	10.33

Argus

Index jaargangen 6 (1981), 7 (1982), 8 (1983), 9 (1984) en (1985)

Auteursregister Samenstelling Gerrit van Weess

Abeele, I. van & W. Ruitenbeek; Hazen laten zich niet tellen. (Kinderpagina)	85/1:24	Brouwer, H. & R. Daalder; Vogelbescherming Roger Arnhem: „Eendracht het belangrijkste”.	81/2:9
Abeele, I. van & W. Ruitenbeek; Pure diskriminatie. (Kinderpagina)	85/2:24	Brouwer, H. & R. Daalder; Drijfjacht op wilde zwijnen is als jagen in een kippenhok.	81/3:9
Abeele, I. van & W. Ruitenbeek; Mooie sport. (Kinderpagina)	85/3:32	Brouwer, H. & R. Daalder; Ganzen zijn alleen maar schadelijk!	82/1:16
Adema, J. P. H. M.; Rivierkreeften in Nederland.	82/3:13	Brouwer, H.; Minister De Koning verdient twee gouden kraaien.	82/2:9
Akkermans, R. W. & H. H. Niesen; De nieuwe Vogelwet.	81/3:6	Brouwer, H.; Themanummer „Duin” over faunabeheer.	82/3:4
Akkermans, R. W., L. Berris & H. E. van de Veen; Zijn er teveel vossen en haviken?	81/3:13	Brouwer, H. & R. Daalder; Jaarvergadering in de Biesbosch.	82/4:3
Akkermans, R. W.; Aalscholvers onder schot.	81/4:25	Brouwer, H.; De bunzing ten offer aan traditie.	82/4:8
Akkermans, R. W.; Weigering havikuithorstvergunning.	82/1:4	Brouwer, H. & R. Daalder; Natuurvriendelijk voorstel jachtdecreet in Vlaanderen.	83/1:15
Akkermans, R. W.; Houtsnippen en jachtfratsen.	82/1:8	Brouwer, H.; Worden kok- en zilvermeeuw vogelvrij.	83/1:19
Akkermans, R. W.; Geprepareerde vogels.	82/3:10	Brouwer, H. & R. Daalder; Rekreatie in natuurgebieden.	85/4:15
Akkermans, R. W. & G. J. van Weess; Bejaagbare soorten schietseizoenen 1982-1983.	82/3:23	Brouwer, H.; Blauwe reiger, <i>Ardea cinerea</i> .	85/4:34
Akkermans, R. W.; Muskusrattenbestrijding.	82/4:11	Brouwer, H.; Wilde eend, <i>Anas platyrhynchos</i> .	85/4:41
Akkermans, R. W. & W. D. Denneman; Ekologie en faunabeheer.	83/3:9	Buggenum, H. van & J. Hermans; De karper: van konsumptievis tot pootvis.	85/2:13
Akkermans, R. W. & G. J. van Weess; Bejaagbare soorten schietseizoenen 1983-1984.	83/3:23	Conings, A. & E. Kneqtering; Stootvogelvangst met kraaienvangkoöien.	82/4:14
Akkermans, R. W.; Zwijnenbeheer op de Hoge Veluwe.	83/4:5	Criel, D.; De kleine marterachtigen, bescherming dringend noodzakelijk.	82/2:19
Akkermans, R. W. & W. Ruitenbeek; Bejaagd zonder reden.	84/1:5	Daalder, R. & H. Brouwer; Kasteel Doorwerth, museum voor wildbeheer?	82/3:17
Akkermans, R. W.; Hondsdolheid, een „gemaakt” probleem.	84/1:15	Daalder, R.; Rotganzen op Terschelling, ongewenste vreemdelingen.	82/4:9
Akkermans, R. W.; Trekvogelbescherming uit eigenbelang.	84/2:4	Daalder, R. & H. Brouwer; Jagers grijpen naar geweld.	83/2:17
Akkermans, R. W.; Kuikenpredatie door zilvermeeuwen.	84/2:17	Daalder, R. & H. Brouwer; Wederom rotganzenjacht op de Wadden.	84/3:9
Akkermans, R. W.; Symposium over schade door vogels en zoogdieren.	84/3:12	Daalder, R.; Roek, <i>Corvus frugilegus</i> .	85/4:60
Akkermans, R. W. & G. J. van Weess; Bejaagbare soorten schietseizoenen 1984-1985.	84/3:38	Dekkers, M.; Sportvisserij een vergeten vorm van jacht.	83/1:4
Akkermans, R. W.; Van moerasbever tot beverrat.	84/4:15	Denneman, W. D.; De ekster, een bedreiging voor de broedvogelstand?	81/4:22
Akkermans, R. W.; Inheemse kooivogels, de garantie voor knoeierijen.	85/2:11	Denneman, W. D.; Ekster, <i>Pica pica</i> .	85/4:58
Akkermans, R. W.; Valkerij en havikerij zijn niet roofvogelvriendelijk.	85/3:5	Dercks, H.; Nederland-Otterland.	83/4:9
Akkermans, R. W.; Roofdierjacht en de Nederlandse wet.	85/3:13	Dijkse, A. J.; De kauw, de aardigste schadelijke vogel van Nederland.	81/2:10
Akkermans, R. W.; Wildschade aan landbouwgewassen.	85/4:11	Dijkse, A. J.; Kauw, <i>Corvus monedula</i> .	85/4:59
Akkermans, R. W.; Inheems, uitheems of exoot.	85/4:13	Dijkse, L. J.; Predatie van kneuennesten door kraaien en eksters.	82/4:6
Akkermans, R. W.; Muskusrat, <i>Ondatra zibethicus</i> .	85/4:22	Dirkmaat, J. J.; Marterachtigen bedreigd.	82/2:10
Akkermans, R. W.; Vos, <i>Vulpes vulpes</i> .	85/4:23	Draulans, D. & J. van Vessem; De kwestie „reigerschade”.	85/1:7
Akkermans, R. W.; Das, <i>Meles meles</i> .	85/4:28	Gallacher, H. P.; Vijf jaar Kritisch Faunabeheer.	81/2:4
Akkermans, R. W.; Wild zwijn, <i>Sus scrofa</i> .	85/4:30	Gallacher, H. P.; Uitreiking Gouden Kraai.	81/2:7
Akkermans, R. W.; Damhert, <i>Dama dama</i> .	84/4:32	Gallacher, H. P.; Bestuur in het vizier.	81/1:4
Akkermans, R. W.; Fazant, <i>Phasianus colchicus</i> .	85/4:47	Gallacher, H. P.; Bestuur in het vizier.	81/3:4
Arnhem, R.; Lezing.	81/2:8	Gallacher, H. P.; Bestuur in het vizier.	81/4:4
Bayens, G. & F. Koning; Broedsucces bij eksters.	82/1:5	Gallacher, H. P.; Kritisch Faunabeheer kan u niet missen.	81/4:11
Beek, J. G. van; De illegale walvisjacht.	81/2:16	Gallacher, H. P.; Bestuur in het vizier.	82/1:3
Bergmans, W. & A. Zuiderwijk; De verspreiding van reptielen en amfibieën in Nederland.	81/1:10	Gallacher, H. P. & H. H. Niesen; Bestuur in het vizier.	82/2:4
Bijlsma, R.; Drukke eekhoorn: altijd eten, altijd bezig. . .	82/4:19	Gallacher, H. P.; Afscheidsrede scheidende voorzitter.	82/4:5
Bijlsma, R.; Het aanpassingsvermogen van de houtduif.	84/3:39	Gallacher, H. P.; Spreeuw, <i>Sturnus vulgaris</i> .	85/4:62
Bolle, R.; De halsbandparkiet, gewenst of ongewenst.	84/2:19	Gallacher, H. P.; Huismus, <i>Passer domesticus</i> .	85/4:63
Boon, D.; Een notedop dierenrecht.	85/1:10	Grimm, M. P.; De snoek.	83/2:11
Bos, F.; Varkenspest bedreigt Veluwe zwijnen.	83/3:13	Gubbels, S.; De ortolaan verdwijnt geruisloos.	84/3:4
Bos, P.; Dierenbescherming vriendelijk voor vissers.	83/2:16	Haaf, C. ten; De graskarper, natuurlijke bestrijding of bestrijding van de natuur.	82/1:9
Bos, P.; Sint Hubertus en de missen.	83/3:15	Haec, J.; De mol, een modern cultuurtechnicus.	81/4:17
Bos, P.; De SKF jaarvergadering in Oisterwijk.	83/4:8	Hagen, H.; Sportjacht, overblijfsel uit vroeger tijd.	83/2:9
Bos, P.; Kraaien en het effect van kraaienbestrijding.	84/2:9	Hendriks, J. C. J.; Schade in de natuur. (Schadesymposium SKF)	84/3:17
Bos, P.; Loodvergiftiging bij watervogels.	84/4:4	Hilgers, L.; Problemen voor de havik in Brabant.	82/4:17
Bos, P.; Huiskat, <i>Felis silvestris</i> .	85/4:29	Hilgers, L.; Heeft het korhoen het recht uit te sterven.	85/1:14
Bos, P.; Zwarte kraai, <i>Corvus corone</i> .	85/4:61	Hut, R. M. G. van der; Ekologie en biotoopbeheer.	85/4:5
Broekhuizen, S.; Schade en beheer van dierpopulaties. (Schadesymposium SKF)	84/3:22	Hut, R. M. G. van der; Dierpopulaties.	85/4:7
Brouwer, H. & R. Daalder; Minister Marc Galle: „Een gouden ruggesteuntje”.	81/2:8	Huyskens, G.; Ganzen beschermen in Nederland.	83/1:9
		Jansen, W. L.; Eendenkooien.	81/4:20

Jansen, W. L.; Predatoren, pseudopredatoren en fantasie.	83/2:8	Ruitenbeek, W.; Opnieuw afschot van knobbelzwanen.	83/3:8
Jansen, W. L.; Op naar één faunawet.	83/2:20	Ruitenbeek, W.; Patrijzen sterk bedreigd, toch bejaagd.	83/3:16
Jansen, W. L.; Bestuur in het vizier.	83/3:4	Ruitenbeek, W.; Jacht beïnvloedt patrijzenonderzoek.	83/4:15
Jansen, W. L.; De landbouwbegroting in het vizier.	83/4:3	Ruitenbeek, W.; Smienten en boeren op gespannen voet.	84/1:11
Jansen, W. L.; Naar een moreel en wetenschappelijk faunabeheer.	84/1:4	Ruitenbeek, W., P. Bos & R. W. Akkermans; „Dieren” waardevol boek met gemiste kansen.	84/1:14
Jansen, W. L.; De ganzen in de Ooypolder.	84/1:10	Ruitenbeek, W.; Verkrachte eenden en de menselijke maat.	84/3:43
Jansen, W. L.; Naar een moreel en wetenschappelijk verantwoord faunabeheer.	84/2:3	Ruitenbeek, W.; Liever geen haas met kerst.	84/4:5
Jansen, W. L.; Naar een moreel en wetenschappelijk verantwoord faunabeheer.	84/3:3	Ruitenbeek, W.; Kun je vis kweken naast een aalscholverkolonie?	85/2:15
Jansen, W. L.; Samenvatting forumdiscussie. (Schadesymposium SKF)	84/3:36	Ruitenbeek, W.; Gaaiejacht is plezierjacht.	85/3:20
Jansen, W. L.; Naar een moreel en wetenschappelijk verantwoord faunabeheer.	84/4:3	Ruitenbeek, W.; Haas, Lepus europaeus.	85/4:19
Jansen, W. L.; Waarom zo dom Braks?	85/1:3	Ruitenbeek, W.; Knobbelzwaan, Cygnus olor.	85/4:35
Jansen, W. L.; Voor gewone en politieke dieren.	85/2:3	Ruitenbeek, W.; Smient, Anas penelope.	85/4:40
Jansen, W. L.; Betrapt op behaaglijke leugens.	85/3:3	Ruitenbeek, W.; Patrijs, Perdix perdix.	85/4:46
Jansen, W. L.; Een mijlpaal zonder voldoening.	85/4:3	Ruitenbeek, W.; Watersnip, Gallinago gallinago.	85/4:51
Knegtering, E. & F. Hess; Rotganzenbeleid mist fundament.	85/2:7	Ruitenbeek, W.; Vlaamse gaai, Garrulus glandarius.	85/4:57
Knegtering, E.; Loodverontreiniging door jagers.	85/3:12	Schepers, F.; Houtduif, Columba palumbus.	85/4:54
Koning, F. J.; Nieuwe heersers, nieuwe wetten.	83/3:5	Schepers, F.; Stadsduif, Columba livia.	85/4:55
Laar, V. van; Muizen en ratten, Muridae en Microtidae.	85/4:20	Schepers, F.; Turkse tortel, Streptopelia decaocto.	85/4:56
Land, H. van 't; Schade aan land- en tuinbouw. (Schadesymposium SKF)	84/3:13	SKF; Roofvogels bedreigd.	82/4:18
Leeuwen, B. van; Amfibieën en reptielen in het faunabeheer.	83/1:12	Slot, P.; Konijnen in de Merwelanden.	81/2:21
Leever, J. J.; Alternatieven voor roekenaafschot.	82/2:5	Slot, P.; Afscheid Hugh Gallacher.	82/2:3
Leenders, A.; De hamster in Nederland.	84/4:11	Smit, Th., Th. Bakhuizen & A. J. van Ooyen; Niet-natuurlijke sterfte bij roofvogels in Nederland.	83/1:17
Loorij, T. P.; Hugh Gallacher ontvangt Jac. P. Thijsse Prijs.	81/1:5	Stockmann, H. R.; Reeënwanebeheer ontmaskerd.	81/4:6
Loorij, T. P.; Een kentering in het kievitseieren rapen?	81/1:11	Stockmann, R.; De jacht in de winter van 1981-1982.	82/1:13
Loorij, T. P.; De muskusrat, onbeschermd en onbemind.	81/3:18	Struyk, R.; Uit het dierenleven gegrepen.	81/2:20
Loorij, T. P.; Kievitseieren rapen. Hoe lang nog?	82/1:19	Swelm, N. D. & G. J. van Weess; Rotganzen op Terschelling.	82/2:17
Loorij, T. P.; Jachtstatistieken in Europees verband.	82/2:22	Uyl, G. den; Nogmaals ganzenjacht.	81/4:14
Loorij, T. P.; Bijvangst muskusratbestrijding, een bron van zorg.	83/4:18	Veen, H. E. van de; Hondsdolheid.	81/2:19
Loorij, T. P.; Kievit, Vanellus vanellus.	85/4:50	Veen, H. E. van de; Edelhart, Cervus elaphus.	85/4:31
Mulder, Th. & J. Philippona; Ganzen, Anser spec., Branta spec.	85/4:36	Veen, H. E. van de; Ree, Capreolus capreolus.	85/4:33
Neut, J. van der; Het gaat niet goed met onze dassen.	81/2:13	Veen, J. van der; De otter in Nederland.	81/1:6
Neut, J. van der; Laat ze toch liggen.	81/3:12	Vergoossen, W. G.; De wasbeer, hij is er.	83/4:11
Neut, J. van der; Symposium Stichting Kritisch Faunabeheer, een lichtpunt in de duisternis.	81/4:24	Vergoossen, W. G.; Wasbeer, Procyon lotor.	85/4:24
Neut, J. van der; SKF-symposium over kraaiachtigen: eerherstel voor verdoemden.	82/1:21	Verlinden, C.; Is jacht op reeën een noodzaak?	82/3:5
Neut, J. van der, K. Post, M. Stevens & J. Webbink; Game Fair, ordinaire jachtkermis.	82/2:12	Verstraeten, A.; De Vlaamse jachtwet, een voorbeeld voor Europa.	81/4:5
Neut, J. van der; Wilsterflappen vakwerk in weer en wind!	83/2:5	Vogelzang, F.; Duikeendenjacht op het IJsselmeer.	84/4:9
Neut, J. van der; Brandganzen, bontgekleurde nomaden.	84/4:17	Vink, J. & J. Wiertz; Onrustbarende achteruitgang van de das in Nederland.	84/3:5
Neut, J. van der; Goudplevier, Pluvialis apricarius.	85/4:49	Wagter, L.; Rabiës en wildbeheer.	82/3:15
Niesen, H. H.; Het watersnippenrapport van het RIN.	81/4:24	Wal, A. F. van der (,Cartouche”); Vroege sluiting.	82/1:14
Niesen, H. H.; Beste Hugh.	82/4:4	Wallage-Drees, J. M.; Konijn, Oryctolagus cuniculus.	85/4:18
Niesen, H. H.; Bestuur in het vizier.	83/1:3	Walter, J.; Mol, Thalpa europaea.	85/4:17
Niesen, H. H.; Bestuur in het vizier.	83/2:3	Wauters, L.; De eekhoorn.	85/3:9
Niesen, H. H.; De jachtwet, zin en onzin.	85/4:9	Weess, G. J. van; Bont een smerige zaak.	82/4:12
Niesen, H. H.; Meerkoet, Fulica atra.	85/4:48	Weess, G. J. van; „Leven met Groen” een SKF-sukces.	84/3:42
Niesen, H. H.; Meeuwen, Larus spec.	85/4:53	Weess, G. J. van; Wildbeheereenheden scheppen nieuwe kansen voor jagers.	85/3:19
Nijhoff, P.; Aanbevelingen voor beleid en praktijk. (Schadesymposium SKF)	84/3:32	Weess, G. J. van; Bejaagbare soorten schietseizoen 1985-1986.	85/3:29
Openneer, M.; Schade in wetgeving en beleid. (Schadesymposium SKF)	84/3:27	Weess, G. J. van; Fauna als speelgoed.	85/4:4
Ouderaa, T. van der & G. C. Boere; Herintroductie van de bever in Nederland.	84/2:5	Wieren, S. E. van; Schotse Hooglanders op de Imbos.	84/1:17
Pelzers, E.; Wezel, Mustela nivalis.	85/4:25	Winkelman, J. E.; Wie bang is voor mussen, zaait geen gierst.	84/2:11
Pelzers, E.; Hermelijn, Mustela erminea.	85/4:26	Woldhek, S.; Havik, Accipiter gentilis.	85/4:44
Pelzers, E.; Bunzing, Mustela putorius.	85/4:27	Woldhek, S.; Buizerd, Buteo buteo.	85/4:45
Pluijmakers, H.; Havik en buizerd belaagd.	82/4:15	Zalinge, P. van; De egelwacht; Egelprobleem een mensenprobleem.	81/1:9
Pluim, H. G. („Broer”); Jacht, even bezinnen voor we beginnen.	81/4:21	Zalinge, P. van; Lumbricus de pier en het argeloze vissertje.	85/1:12
Redactie; Vogelvrije jongens.	81/1:15	Zalinge, P. van; Ichtus de vis en het argeloze vissertje.	85/2:5
Redactie; Literatuur algemeen.	85/4:16	Zeevaart, A.; De drijfjacht op het reewild, enkele feiten.	82/1:18
Rees, A. L. A. van; Wildzang in de voliëre.	82/3:19	Zomerdijk, P.; De houtsnip.	84/2:14
Reijnders, P. J. H.; De lotgevallen van zeehonden in de Nederlandse kustwateren.	84/1:5	Zomerdijk, P.; Grondeleenden, Anas spec.	85/4:42
Ridder, M. de; De Noordse woelmuis in Nederland.	82/2:14	Zomerdijk, P.; Duikeenden, Aythya spec.	85/4:43
Ruitenbeek, W.; De knobbelzwaan: status, schade en bestrijding.	81/4:12	Zomerdijk, P.; Houtsnip, Scolopax rusticola.	85/4:52

Trefwoordenregister

De kursiefgedrukte verwijzingen betreffen hoofdartikelen.

- Aalscholver: 81/4:4, 81/4:25, 82/3:18, 85/2:15.
 Amerikaanse vogelkers: 83/2:22.
 Amfibieën: 83/1:12, 84/1:21, 84/2:22, 85/1:20.
 Bergeend: 84/2:17.
 Bever: 84/2:5, 85/2:21.
 Beverrat: 84/3:47, 84/4:15.
 Biologische bestrijding: 83/4:22.
 Biotoopbeheer: 85/4:5.
 Bisamrat: zie muskusrat.
 Blauwe reiger: 85/1:7, 85/3:26, 85/4:34.
 Bols Snippenclub: 82/1:8, 83/2:21.
 Bont: 81/3:5, 82/4:12, 83/2:23, 84/1:22, 84/3:47, 84/4:15, 85/2:22, 85/3:31.
 Boomarter: 82/2:10.
 Bos: 83/3:23.
 Bosuil: 83/3:5.
 Brandgans: 84/4:17, 85/4:38.
 Brilduiker: 84/4:10.
 Bruine rat: 83/4:19, 85/4:20.
 Buizerd: (zie ook roofvogelvervolging) 82/4:15, 83/3:21, 85/4:45.
 Bunzing: 81/4:5, 82/2:20, 82/4:8, 83/1:23, 83/4:20, 84/3:47, 85/3:13, 85/4:27.
 Chinchilla: 84/3:47.
 CIC: 84/2:4.
 Damhert: 85/3:28, 85/4:32.
 Das: 81/2:13, 81/2:22, 82/2:10, 84/3:5, 84/4:23, 85/4:28.
 Dierenrecht: 84/1:4, 84/3:23, 85/1:10.
 Directie Faunabeheer: 83/4:3, 84/2:21.
 Duikeenden: 84/4:9, 85/4:43.
 Dum-dumkogel: 81/3:9.
 Drijfjacht: 81/3:9, 83/4:7.
 Dwerggans: 84/3:45.
 Edelhart: 83/4:23, 84/1:19, 85/4:31.
 Eekhoorn: 82/4:19, 85/3:9.
 Eendenkooi: 81/4:20.
 Egel: 81/1:9.
 Eidereend: 84/2:17.
 Eiverzameling: 84/4:21.
 Ekologie: 83/3:9, 84/3:17, 85/4:5.
 Ekster: 81/4:22, 82/1:5, 82/4:6, 85/1:17, 85/2:24, 85/4:58.
 Exoten: 85/4:13.
 Faunawet: 83/2:20, 85/4:10.
 Fazant: 82/4:18, 83/4:4, 83/4:21, 85/1:23, 85/2:4, 85/3:3, 85/3:26, 85/4:47.
 Fuut: 84/2:21.
 Game Fair: 82/2:12, 84/1:22, 84/2:21, 84/3:3, 84/3:42, 85/1:17, 85/3:22.
 Ganzen: 82/1:16, 83/1:9, 83/4:3, 84/1:10, 84/3:16, 85/4:36.
 Ganzenjacht: 81/1:4, 81/1:14, 81/2:22, 82/1:16, 82/4:9, 83/1:3, 83/1:23, 83/2:3, 83/2:17, 83/2:19, 83/3:4, 84/1:10, 84/2:3, 84/3:9, 84/3:46, 84/4:21, 85/1:4, 85/1:17, 85/2:7, 85/2:17.
 Gouden Kraai: 81/2:6, 81/2:7.
 Goudplevier: 81/2:7, 83/2:5, 85/1:5, 85/4:49.
 Goudvink: 82/3:18.
 Graskarper: 82/1:9, 85/2:3, 85/3:28.
 Grauwegans: 84/4:4, 85/4:38.
 Grondeleenden: 85/4:42.
 Grote mantelmeeuw: 81/1:15, 85/4:53.
 Grote planteneters: 84/1:19, 84/3:19.
 Haas: 82/3:22, 84/4:50, 84/4:20, 85/1:24, 85/4:19.
 Halsbandparkiet: 84/2:19.
 Hamster: 84/4:11.
 Havik (zie ook roofvogelvervolging): 81/3:13, 82/1:4, 82/4:15, 82/4:17, 83/2:3, 83/3:21, 83/4:16, 85/1:15, 85/1:23, 85/3:5, 85/4:44.
 Havikerij: 85/3:5.
 Herintroduktie: 85/4:13.
 Hermelijn: 81/4:5, 82/2:20, 83/1:23, 84/3:47, 85/3:13, 85/4:26.
 Hoge Veluwe: 85/1:23, 85/2:19.
 Hondsdolheid: zie rabiës.
 Houtduif: 81/3:14, 84/3:39, 85/1:17, 85/4:54.
 Houtsnip: 81/2:7, 81/3:14, 82/1:8, 83/2:21, 83/4:21, 84/2:14, 85/1:5, 85/4:52.
 Houtwal: 84/3:46.
 Hubertusmis: 81/3:5, 83/1:3, 83/1:11, 83/3:15, 84/1:4, 84/4:3.
 Huiskat: 85/4:29.
 Huismuis: 85/4:20.
 Huismus: 81/1:15, 84/2:11, 84/4:22, 85/2:20, 85/4:63.
 Incidenten: 82/1:15, 83/1:4, 83/2:17, 84/3:46, 84/4:20, 85/1:19, 85/1:23.
 International Wildfowl Research Bureau (IWRB): 84/2:4.
 Jacht: 83/2:9, 83/2:21, 83/2:22, 83/4:22, 84/4:20, 84/4:23, 85/1:3, 85/1:5, 85/2:3, 85/2:18, 85/3:12, 85/3:13, 85/3:19, 85/3:24, 85/4:4, 85/4:11.
 Jachtfonds: 83/4:3, 84/3:30.
 Jachtkalender: 82/3:23, 83/3:23, 84/3:38, 85/3:19.
 Jachtmuseum: 82/3:17.
 Jachttopziener: 81/3:11, 83/2:4, 84/4:3, 85/1:23, 85/2:4, 85/3:3.
 Jachtraad: 84/4:3, 85/3:3.
 Jachtstatistieken: 82/2:22.
 Jacht tijdens strenge winters: 82/1:13, 82/2:4, 82/2:9, 85/1:3.
 Jachtverhuur: 81/1:4.
 Jachtwet: 81/3:8, 82/2:9, 83/2:20, 84/3:27, 84/3:35, 85/1:6, 85/2:4, 85/3:13, 85/4:9.
 Karper: 85/2:13.
 Kauw: 81/2:10, 82/4:6, 85/1:17, 85/4:59.
 Kievit: 85/4:50.
 Kievitseieren: 81/1:11, 81/1:12, 81/2:9, 81/3:8, 82/1:19, 83/1:23, 83/2:23, 85/2:21, 85/4:50.
 Kleine mantelmeeuw: 82/3:4, 85/4:53.
 Kleine rietgans: 83/2:19, 85/1:18, 85/4:39.
 Klemmen: 81/3:11.
 Kneu: 82/4:6.
 Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging (KNJV): 81/4:21, 82/1:14, 82/1:16, 82/2:4, 82/2:11, 83/2:8, 83/2:23, 83/3:4, 83/3:21, 83/4:16, 84/1:4, 84/2:23, 84/3:42, 84/4:3, 84/4:23, 85/1:3, 85/1:17, 85/2:3, 85/3:24.
 Knobbelzwaan: 81/4:12, 82/3:12, 83/2:3, 83/3:8, 85/4:35.
 Kokmeeuw: 81/1:15, 83/1:3, 83/1:19, 83/3:20, 84/3:33, 85/1:4, 85/4:53.
 Kolgans: 85/4:39.
 Konijn: 81/2:21, 82/3:4, 85/4:18.
 Kooivogels: zie wildzang.
 Korhoen: 81/3:13, 82/4:23, 85/1:14.
 Kraaienvangkooien: 82/4:14, 83/2:21, 84/1:4, 84/2:10.
 Krakeend: 85/1:5, 85/4:42.
 Kuifeend: 84/4:9, 85/1:5, 85/4:43.
 Landbouwbegroting: 83/4:3.
 Landbouwschade: zie wildschade.
 Landelijke werkgroep Kritisch Bosbeheer (LWKB): 85/1:19.
 Landslakken: 84/4:21.
 Loden Kraai: 81/2:6, 82/2:9, 85/1:4, 85/2:19.
 Lood: 82/3:12, 84/4:4, 85/3:12.
 Meerkoet: 85/4:48.
 Meeuwen: 82/3:4, 84/1:23, 85/1:3, 85/4:53.
 Moerasbever: zie beverrat.
 Mol: 81/4:17, 84/3:44, 85/4:17.
 Muskusrat: 81/1:6, 81/3:18, 82/4:11, 83/3:21, 83/4:18, 84/1:21, 84/2:23, 84/3:33, 84/3:37, 85/4:22.
 Muurhagedis: 83/4:23.
 Nachtzwaluw: 81/3:13.
 Natuurbeschermingswet: 83/2:20, 84/4:22, 85/3:14.
 Nederlandse Jager: 83/1:4, 83/2:8, 83/2:23, 83/3:4.
 Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren: 83/2:16, 83/3:22.
 Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels: 83/3:21, 84/1:4, 84/3:3, 84/4:22, 85/3:30.
 Nerts: 83/2:23.
 Noordse woelmuis: 82/2:14.
 Nutria: zie beverrat.
 Ooievaar: 83/3:20, 85/4:13.
 Ortolaan: 83/4:23, 84/3:4.
 Otter: 81/1:6, 82/2:10, 83/4:9, 84/1:22, 85/1:21.
 Organisatie ter verbetering van de binnenvisserij (OVV): 81/4:25, 82/1:9, 82/3:18, 85/2:14, 85/2:15, 85/3:4, 85/3:28.
 Patrijs: 83/3:17, 83/4:15, 84/1:23, 85/4:46.
 Pijlstaart: 84/4:4, 85/1:5, 85/4:42.
 Populatie: 84/3:22, 85/4:7.
 Predatoren: 83/2:8, 83/3:5, 84/3:18, 85/2:23, 85/3:13, 85/4:8.
 Prepareren: 81/3:6, 82/3:10, 84/1:4.
 Rabiës: 81/2:19, 82/3:15, 84/1:15, 84/2:3, 84/4:3, 85/1:19, 85/2:23, 85/3:25, 85/4:23.
 Ransuil: 83/3:5.
 Ree: 81/4:6, 81/4:7, 82/1:18, 82/3:5, 84/4:23, 85/2:18, 85/2:19, 85/3:25, 85/3:26, 85/4:33.
 Regenworm: 85/1:12.
 Rekreatie: 85/4:15.
 Rietgans: 85/4:39.
 Ringmus: 84/2:11.
 Rivierkreeft: 82/3:13.
 Roek: 82/2:5, 84/3:34, 84/3:45, 85/4:60.
 Roofdieren: zie predatoren.
 Roofvogelvervolging: 81/3:5, 82/3:11, 82/4:14, 82/4:15, 82/4:17, 82/4:18, 83/1:17, 83/3:21, 84/1:4, 84/2:23, 84/4:3, 85/2:3, 85/2:21, 85/3:30.
 Reptielen: 83/1:12, 84/1:21, 85/1:20.
 Rotganzen: 82/1:3, 82/2:4, 82/2:17, 82/4:9, 83/2:3, 84/1:21, 84/2:22, 84/3:9, 84/3:34, 85/2:7, 85/3:30, 85/4:36.
 Schade: zie wildschade.
 Schotse hooglander: 84/1:19.
 Slechtvalk: 84/3:45, 85/3:5.
 Slobeend: 85/1:5, 85/4:42.
 Smient: 84/1:11, 84/3:34, 85/4:40.
 Snippenjacht: 81/1:4, 81/3:4, 81/4:11, 82/1:8, 83/2:21, 85/1:5.
 Snoek: 83/2:11.
 Sperwer: 85/3:5.
 Sportjacht: zie jacht.
 Sportvisserij: 81/4:25, 83/1:5, 83/2:16, 83/2:22, 83/3:20, 83/3:22, 83/4:21, 85/2:5, 85/2:13, 85/2:15, 85/3:4, 85/3:32.
 Spreeuw: 81/1:5, 81/1:15, 82/4:22, 84/4:22, 85/2:19, 85/4:62.
 Stadsduif: 81/3:16, 85/4:55.
 Steenmarter: 82/2:10.
 Steenuil: 83/3:5.
 Stormmeeuw: 85/4:53.
 Stropen: 81/1:4, 81/3:11, 83/1:22, 83/4:22.
 Symposium kraaien: 81/4:4, 82/1:21.
 Symposium Natuurbehoud in de jaren tachtig: 81/3:2, 81/4:24.
 Symposium over schade door zoogdieren en vogels: 84/1:3, 84/3:12.
 Tafeleend: 84/4:4, 84/4:9, 85/1:5, 85/4:43.
 Toppereend: 84/4:9, 85/1:5, 85/4:43.
 Torenavalk: 83/3:5.
 Trekvogels: 84/2:4, 84/4:21, 85/1:19.
 Turkse tortel: 83/2:3, 85/4:56.
 Valkerij: 81/3:7, 85/3:5.
 Varkenspest: 83/3:13.
 Veldmuis: 83/3:5, 85/4:20.
 Veldpolitie: 81/1:4.
 Velduil: 83/3:5.

- Vergunningen vogelwet: 81/3:7, 82/3:12, 82/3:20.
- Verjaging: 84/3:23, 85/1:18.
- Verwilderde duiven: 81/3:16, 85/4:55.
- Verwilderde kat: 85/4:29.
- Vissen (zie ook sportvisserij): 84/2:3, 84/2:21, 85/2:5, 85/2:15, 85/2:21.
- Visserijwet: 83/2:20.
- Vlaamse gaai: 85/1:17, 85/3:20, 85/4:57.
- Vlaamse Jachtwet: 81/2:7, 81/4:5, 83/1:15.
- Vlaams Instituut voor Natuurbehoud (VLIN): 84/3:47.
- Vleermuis: 84/1:23, 85/1:18.
- Vogelschade (zie ook wildschade): 83/4:21, 85/1:21.
- Vogelvangst: zie wildzang.
- Vogelwet: 81/3:6, 82/1:19, 82/3:12, 82/3:19, 83/2:3, 83/2:20, 84/3:35, 84/4:3, 84/4:22, 85/1:4, 85/1:6, 85/2:11, 85/3:4, 85/3:5, 85/3:28.
- Vos: 81/1:4, 81/2:19, 81/3:13, 82/3:15, 83/1:3, 83/3:4, 83/4:23, 84/1:15, 84/2:3, 84/3:32, 84/4:3, 85/1:15, 85/1:21, 85/2:20, 85/2:23, 85/3:4, 85/3:13, 85/4:23.
- Walvisjacht: 81/2:16, 83/3:4.
- Wasbeer: 83/4:11, 85/4:24.
- Waterhoen: 83/4:19.
- Watersnip: 81/2:7, 81/4:24, 85/1:5, 85/4:51.
- Weidevogels: 84/1:22, 84/3:3.
- Wezel: 81/4:5, 82/2:19, 83/1:23, 84/3:47, 85/3:13, 85/4:25.
- Wildbeheereenheden: 85/3:19, 85/3:24.
- Wilde eend: 83/4:19, 84/3:43, 84/4:4, 85/4:41.
- Wildschade: 83/3:10, 84/3:13, 84/3:17, 84/3:22, 84/3:27, 84/3:32, 85/4:11.
- Wildschadecommissie: 85/1:4, 85/4:11.
- Wildzang: 81/3:7, 82/3:19, 84/3:44, 85/2:11.
- Wild zwijn: 81/3:9, 83/3:13, 83/4:5, 83/4:22, 85/1:18, 85/2:18, 85/4:30.
- Wilsterflappen: 83/2:5.
- Wintertaling: 85/1:5, 85/4:42.
- Woelrat: 83/4:19, 85/4:20.
- Wolf: 85/1:19.
- World Wildlife Fund (WWF): 81/1:8, 81/3:4, 83/2:23.
- Wulp: 81/3:15.
- Zeehond: 83/1:22, 84/1:5, 85/2:20.
- Zilvermeeuw: 81/1:15, 82/3:4, 82/3:18, 83/1:3, 83/1:19, 83/3:20, 84/2:17, 84/3:23, 84/3:33, 85/1:4, 85/4:53.
- Zomertaling: 81/2:7, 85/4:42.
- Zwarte kraai: 82/4:6, 84/2:9, 85/1:17, 85/4:61.
- Zwarte rat: 85/4:20.
- Zwarte specht: 81/3:14.
- Zwartwildbrevet: 81/3:11.
- Noorderkwartier. 82/2:23
- Zwanensterfte door loodvergiftiging. 82/3:12
- Afshot roofzuchtige zilvermeeuwen. 82/3:18
- Aalscholvers en de OVB. 82/3:18
- Afshotvergunning hazen. 82/3:22
- Internationale handel in wilde dieren en planten. 82/4:13
- Natuurbos-productiebos. 82/4:15
- Roofvogels bedreigd. 82/4:18
- Vogelschade in de fruitteelt. 82/4:18
- Het spreuwenboekje. 82/4:22
- Inschrijving jachtverhuur Biesbosch. 82/4:23
- Uitzetten korhoenders Goois Natuurreservaat. 82/4:23
- Jagers aan het werk. 83/1:22
- Themanummer zeehonden en jacht. 83/1:22
- Kievitseieren rapen. 83/1:23
- Jacht op bunzing, hermelijn en wezel beperkt. 83/1:23
- 83/1:23
- 83/2:19
- 83/2:21
- 83/2:21
- 83/2:22
- 83/2:22
- 83/2:22
- 83/2:23
- 83/2:23
- 83/2:23
- 83/3:20
- 83/3:2
- 83/3:20
- 83/3:20
- 83/3:21
- 83/3:21
- 83/3:22
- 83/3:22
- 83/3:22
- 83/4:21
- 83/4:21
- 83/4:21
- 83/4:21
- 83/4:22
- 83/4:22
- 83/4:22
- 83/4:23
- 83/4:23
- 83/4:23
- 84/1:21
- 84/1:21
- 84/1:22
- 84/1:23
- 84/1:23
- 84/2:21
- 84/2:21
- 84/2:21
- 84/2:21
- 84/2:21
- 84/2:22
- 84/2:23
- 84/2:23
- 84/2:23
- 84/2:23
- 84/3:44
- 84/3:44
- 84/3:45
- 84/3:45
- 84/3:45
- 84/3:46
- 84/3:46
- 84/3:46
- 84/3:47
- 84/3:47
- 84/3:47
- 84/4:20
- 84/4:20
- 84/4:20
- 84/4:21
- 84/4:21
- 84/4:21
- 84/4:21
- 84/4:22
- 84/4:2
- 84/4:22
- 84/4:23
- 84/4:23
- 84/4:23
- 85/1:17
- 85/1:17
- 85/1:18
- 85/1:18
- 85/1:18
- 85/1:18
- 85/1:18
- 85/1:19
- 85/1:19
- 85/1:20
- 85/1:21
- 85/2:4
- 85/2:17
- 85/2:18
- 85/2:18
- 85/2:18
- 85/2:19
- 85/2:19
- 85/2:19
- 85/2:19
- 85/2:19
- 85/2:20
- 85/2:20
- 85/2:20
- 85/2:21
- 85/2:21
- 85/2:21
- 85/2:21
- 85/2:22
- 85/2:22
- 85/2:22
- 85/2:23
- 85/2:23
- 85/3:23
- 85/3:25
- 85/3:25
- 85/3:26
- 85/3:26
- 85/3:27
- 85/3:28
- 85/3:28
- 85/3:28
- 85/3:30
- 85/3:30
- 85/3:31

Korte berichten

In chronologische volgorde

- Vogelvrije jongens. 81/1:15
- Ganzenbericht uit Duitsland. 81/2:22
- Schade aan dassen zoveel mogelijk beperken. 81/2:22
- Opzettelijke vergiftiging met paration in Bemelen. 81/3:5
- Bankperikelen. 81/4:11
- Opzetten wildsoorten beperkt. 81/4:27
- Zangvogelvangst in België. 82/1:12
- In het Noordbos te Beerta (Gr.). 82/1:14
- Aan de Gelderse IJssel. 82/1:15
- Incident I. 82/1:15
- Incident II. 82/1:15
- De drieffjacht op reewilkenlefeiten. 82/1:18
- Het zwartboek van de Nederlandse Jager. 82/2:11
- Stichting behoud Saeftinghe. 82/2:16
- Weidevogels in Noordhollands

Mentaliteitsverandering jagers noodzakelijk Roofvogelvervolging

Lodi Nauta

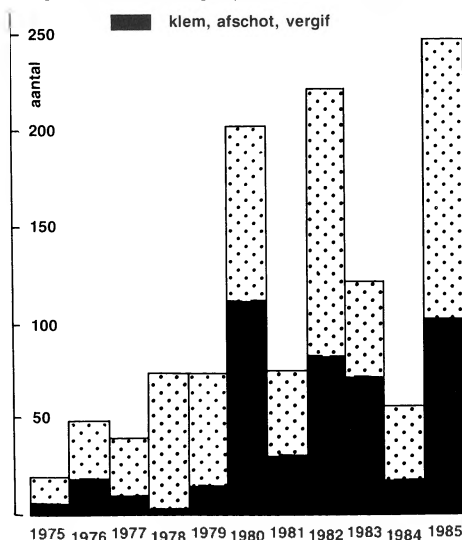
Roofvogels blijven onze aandacht vragen. De vervolging, die vanaf eind jaren zeventig gaande is en in vele gebieden een systematisch karakter vertoont, bereikte in 1985 een voorlopig dieptepunt: honderden roofvogels werden vergiftigd, geschoten of op andere wijze gedood. Al eerder werd in Argus hierover bericht (Argus 83/1, 85/2) en het ziet er naar uit dat het laatste woord hierover nog niet gezegd is.

CDI onderzoek

Als roofvogels dood gevonden worden, kunnen ze opgestuurd worden naar het Centraal Diergeneeskundig Instituut (CDI). Dit instituut doet al vanaf 1975 systematisch diagnostisch onderzoek aan gestorven wilde vogels. In de loop der jaren werd het aanbod van dode roofvogels steeds groter. Velen bleken vergiftigd of geschoten te zijn. Figuur 1 en 2 geven respectievelijk de aantallen buizerden en haviken weer, die door het CDI onderzocht werden vanaf 1975 tot en met 1985. Hieruit blijkt dat het aantal ingezonden vogels van jaar tot jaar nogal kan fluctueren. Andere roofvogelsoorten die blijkens de gegevens van het CDI ook veelvuldig het slachtoffer zijn van gif of hagel zijn de rode wouw en de bruine kiekendief. Van de vanaf 1975 ingezonden rode wouwen is circa 90% opzettelijk door de mens omgebracht. Voor de bruine kiekendief is dit 40%.

De vindplaatsen van de dode vogels geven een beeld van de probleemgebieden: Groningen, Drenthe, Twente, Oost-Brabant en Limburg. Ook blijkt dat in sommige gebieden met een goede roofvogelstand zoals de Achterhoek, het Rijk van Nijmegen, de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe geen of slechts incidenteel roofvogels worden vervolgd. Figuur 3 geeft de verdeling over Nederland van de overtredingen tegen de buizerds, vastgesteld door het CDI over de pe-

Figuur 1. Het aantal door het CDI onderzochte buizerden. Weergegeven is het totale aantal en het aantal vastgestelde overtredingen per jaar. (naar Ooijen, 1985)

riode 1975 tot en met 1984.

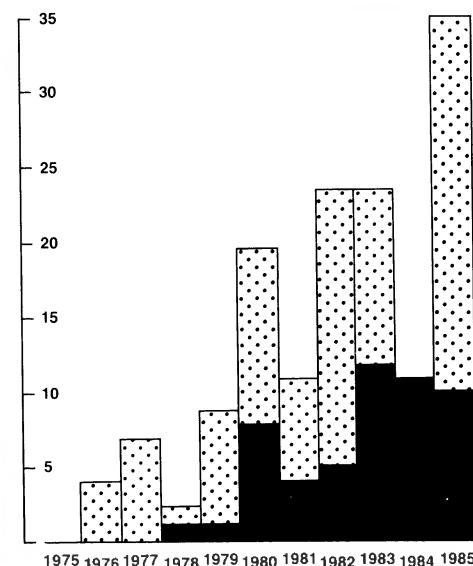
Verder blijkt uit de CDI-gegevens, dat de roofvogels het vooral in het voorjaar zwaar te verduren hebben. Circa 60% van het totale aantal gekonstateerde overtredingen tegen de buizerd wordt in het eerste kwartaal gepleegd (voor maart: 25%). Bij de havik vindt circa 70% van de overtredingen in de eerste vijf maanden van het jaar plaats.

De strenge vorstperiode begin dit jaar leverde het CDI nauwelijks roofvogels op; bij aanvang van het broedseizoen van 1986 waren er gelukkig nog weinig dode roofvogels gemeld.

Veldgegevens

Vele werkgroepen en personen houden zich bezig met de roofvogelvervolging. Niet alleen worden de roofvogels geïnventariseerd, ook worden de overtredingen in kaart gebracht, dode vogels opgestuurd en soms aanvullend onderzoek verricht (ringen, rui-pennen verzamelen). Een universele methode van onderzoek wordt (nog) niet gehanteerd, en een directe vergelijking van de resultaten van de verschillende gebieden is dan ook moeilijk te trekken. Aangezien in Noord-Nederland (Groningen, Friesland en Drenthe) uitgebreid onderzoek wordt gedaan, wordt op de resultaten hiervan iets dieper ingegaan.

In oktober 1982 werd de Werkgroep Roofvogels Noord-Nederland (WRNN) opgericht, waarin verschillende instanties zitting hebben, zoals Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en de Rijkspolitie. Zowel

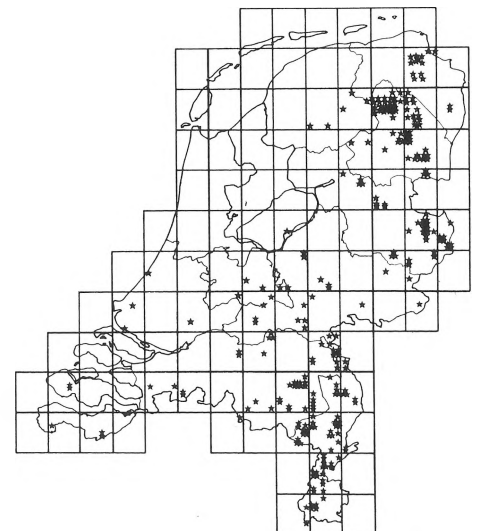

Sommige jagers zien de buizerd als een concurrent. (Foto Bert Bos)

een meldingssysteem van dood gevonden roofvogels als een uitgebreid broedvogelonderzoek werd opgezet.

Wat de doodgevonden roofvogels betreft, is in 1985 een flinke toename gekonstateerd ten opzichte van 1983 en 1984 (71 vogels tegen respectievelijk 28 en 23). Bij de buizerd is 55% van de doodgemelde vogels omgekomen door overtredingen. Onderzoek naar broedsukses echter geeft een lichte daling te zien van het aantal door de mens verstoorte broedgevallen. Deze verstoringen vormen bij de buizerd minstens 30% van de mislukte broedgevallen, bij de havik bijna 40% (over de periode 1983-1985). Dat deze daling niet zonder meer toe te schrijven is aan een verminderde vervolgingsdruk blijkt uit de genoemde toename van doodgevonden roofvogels. Het vinden van de oorzaak voor het mislukken van een broedgeval is vaak een moeilijke zaak. Dit zal wel de belangrijkste reden zijn voor de verschillen in CDI- en veldgegevens. Ook in Limburg en Twente worden dikwijls veel dode roofvogels gevonden, terwijl harde bewijzen van vervolging in het veld moeilijk te leveren zijn. Soms vullen de gegevens elkaar wel prima aan, zoals in gebieden als de Veluwe en het Rijk van Nijmegen; daar vindt

De verdeling over Nederland van de overtredingen tegen de buizerd vastgesteld door het CDI in de periode 1975 tot en met 1984. (naar Ooijen, 1985)

nauwelijks vervolging plaats.

Vervolgingsmethoden

De meeste overtredingen bestaan uit het doodschieten van horsten en het uithalen van de nesten. In het eerste geval is vaak hagelinslag op de horstbomen te vinden. Ook het uitleggen van vergiftigd aas is een veel voorkomende methode. Vergiftiging komt ook voor door onzorgvuldig gebruik van vergiftigd graan bestemd voor graaneters; deze vogels worden dan weer gegeten door roofvogels. Andere methoden zijn: horstboom omzagen, vangen van roofvogels met kraaienvangkooien en horst verwijderen.

Door wie en waarom

Een algemeen bekend feit is dat mensen uit de jachtwereld verantwoordelijk zijn voor de roofvogelvervolging. Feiten als: de gebruikte methoden (doorschieten, kraaienvangkooien), de tijd van het jaar (broedseizoen), de effectiviteit van de overtreders in een aantal gebieden (Drenthe) en soms de plaats (fazantenvoederplaatsen) geven aan dat deze beschuldiging niet onterecht is. Vervolging voor handelsdoeleinden (preparatie van roofvogels) speelt nauwelijks een rol: schieten is niet bepaald de manier om gave exemplaren te bemachtigen.

Jaargangen van de Nederlandse Jager, het orgaan van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging (KNJV), geven een goed beeld van de roofvogelhetze, die eind jaren zeventig werd aangewakkerd. Met de regelmaat van de klok verschenen en verschijnen artikelen, dit als telkens terugkerende strekking hebben dat er teveel roofvogels zijn en dat die de wildstand (fazanten, korhoenders en andere „bodembroeders”) bedreigt. Het is haast gemakkelijk om te lezen in welke bochten de redactie van de Nederlandse Jager zich wringt om deze opvattingen zo redelijk mogelijk te laten klinken: „indien daaruit vast zou komen te staan dat roofvogelpredatie door grote aantallen ertoe leidt dat – al dan niet plaatselijk – de gewenste gevarieerde fauna wordt bedreigd, dan moet het naar de mening van de KNJV bespreekbaar zijn dat deze problematiek nader aan de orde wordt gesteld en dat – met als uitgangspunt het handhaven van roofvogels als element in onze fauna – een afweging plaatsvindt hoe er – wellicht plaatselijk – beheersmaatregelen kunnen worden getroffen om de verhoudingen weer in een redelijk evenwicht te doen geraken”. (De Nederlandse Jager, november 1985, no. 23)

Maatregelen

Enkel een beschuldigende vinger heffen is natuurlijk onvoldoende. Op bestuurlijk niveau is er daarom al een paar jaar overleg gaande tussen jagers en de natuurbescherming. Zo gaf Vogelbescherming samen met de KNJV in juni 1983 een persbericht uit, waarin beide verenigingen „de vervolging van de bij de Wet beschermde buizerd en havik ten sterkste afkeuren”.

Ook op regionaal niveau is er in sommige gebieden overleg. In Drenthe heeft een tegenwoordiging van de Drentse jagers zit-

Takkeling havik. (Foto Johan Webbing)

ting in de WRNN. Deze distantieert zich nadrukkelijk van de illegale praktijken. De voorzitter van de Drentse jagersvereniging stelt geregeld de roofvogelkwestie aan de orde op de diverse distriktsbijeenkomsten van jagers. Landelijk gezien heeft het overleg nog nauwelijks resultaat gehad. In sommige gebieden lijkt de publiciteit een kleine verbetering teweeg gebracht te hebben (akties SKF-Limburg). Om tot betere resultaten te komen zal op grotere schaal (vooral in gebieden met sterke vervolging) samenwerking moeten worden aangegaan wat de roofvogelkwestie betreft. Voorwaarde voor de jagers om als gesprekspartner geloofwaardig en volwassen over te komen is, dat eerst eens wordt afgerekend met de onzin over roofvogels (en roofdieren) zoals die in de Nederlandse Jager herhaaldelijk te lezen valt. Zich van de vervolging distantieën en tegelijkertijd de hetze telkens nieuw leven inblazen is onaanvaardbaar voor de natuurbescherming.

Om de roofvogelvervolging daadwerkelijk aan te pakken zijn nog andere maatregelen nodig:

- De wetgeving dient aangepast te worden. Voor het overtreden van de Vogelwet zullen waarschijnlijk binnenkort forse verhogingen ingevoerd worden (afschrikken).

- Continuering en intensivering van voorlichtingsbijeenkomsten voor opsporingsambten van rijks- en gemeentepolitie.

- Afschaffing van kraaienvangkooien; deze worden veelvuldig misbruikt voor het vangen van roofvogels.

- Aangezien in sommige gebieden een duidelijke correlatie bestaat tussen de roofvo-

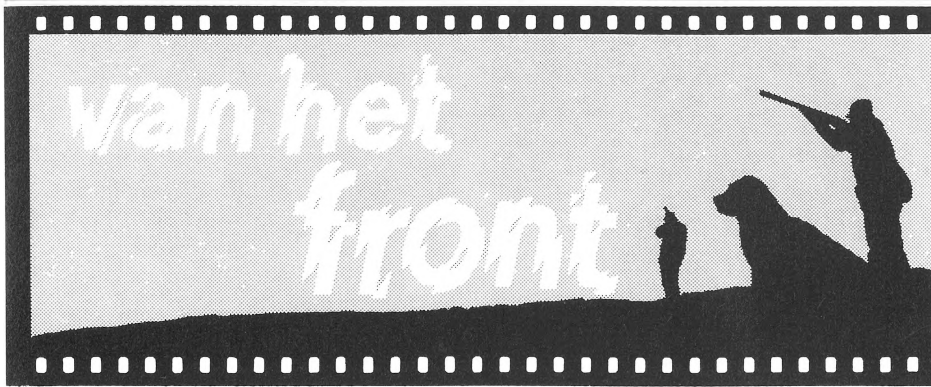
gelvervolging en vermeende bescherming van fazanten, dienen er geen vergunningen voor uitzet van fazanten meer te worden afgegeven. De minister van Landbouw en Visserij heeft dit voorjaar voorgesteld om het afgeven van vergunningen in zes jaar tijd af te bouwen.

- De afdeling van het CDI, die gestorven wilde vogels onderzoekt, staat door bezuinigingen op de tocht. Het is duidelijk dat dit diagnostisch onderzoek voortgezet dient te worden.

Zo zijn er nog meer maatregelen te bedenken. Hoezeer deze ook nodig zijn, het zal hoofdzakelijk van de mentaliteit van de jagers afhangen of minder roofvogels in de toekomst aan vervolging bloot zullen staan. Hier ligt duidelijk een taak voor de KNJV om haar leden goed voor te lichten over de werkelijke rol van roofvogels in de natuur. Hopelijk zal dit tot een beter begrip en een grotere sociale controle bij de jagers onderling leiden. De natuurbescherming doet hier actief aan mee en zal dit in de toekomst ook moeten blijven doen maar er is een grens aan het investeren van energie in problemen, door anderen gemaakt. ■

Literatuur

- Bil, J., 1986. In voorjaar van 1985 opnieuw grote aantallen roofvogels verstoord. Politie Dier en Milieu 61(3).
 Esselink, H., 1985. Roofvogelverslag 1985 Groningen, Friesland en Drenthe.
 Esselink, H. & A. J. van Ooijen, 1985. Vervolging roofvogels gaat door. Politie Dier en Milieu 60(4).
 Ooijen, A. J. van, 1985. Roofvogelvervolging in Nederland. Rapport Werkgroep Vogelsterfte.

Duizenden vogels vergiftigd nabij Koningsbosch (L) Jachtruzie ontaard in vogelmoord

Roger Stegen

Een ruzie tussen twee groepen jagers heeft in februari en maart van dit jaar meer dan duizend vogels het leven gekost. De ruzie was het gevolg van het afpikken van elkaars jachtveld. Met gif probeerde daarom de ene jager het wild in het veld van de ander te doden. Als ik niet kan jagen, dan zul jij het ook niet doen, zo moet hij gedacht hebben.

Eerste ontdekking

Op 2 februari 1986 zijn door een vogelaar nabij Koningsbosch (gemeente Echt) enkele dode vogels gevonden. Hij meldde de vondst bij de rijks politie te Echt, die daarop is gaan kijken, maar het daarbij liet zitten. Vier dagen later viel er letterlijk niets meer te zien; Nederland was met een laag sneeuw bedekt en dat bleef zo tot eind februari. Wel werden in die periode in de bossen rond Koningsbosch dagelijks dode vogels gevonden. De doodsoorzaak kwam al snel aan het licht: vergiftigd met parathion, een soort landbouwgif. Gezien de tijd van het jaar en het grote aantal dode vogels moest opzettelijke vergiftiging in het spel zijn.

SKF-Limburg slaat alarm

Al snel gingen de Limburgse SKF-ers zelf op onderzoek uit. Elke dag vonden ze nieuwe slachtoffers, maar pas toen de sneeuw smolt, ontdekten ze de gifplaats. Op een akker lag graan gedrenkt in parathion gestrooid. Herhaalde malen is toen de burgemeester van Echt verzocht het gif te laten opruimen. De burgemeester, beducht voor een schadeclaim van de betreffende boer, gaf pas op 7 maart opdracht aan de politie het gif te verwijderen. Drie dagen later werd het gif ondergeploegd.

Inmiddels was het aantal dood gevonden vogels opgelopen tot 300 stuks, waaronder buizerd, rode wouw, blauwe kiekendief, havik, holenduif, kramsvogel, sperwer, veldleeuwerik, ransuil en vink. Vooral veel kleine vogelsoorten zullen niet gevonden zijn. In een uitgestrekt gebied met akkers en bossen vind je die niet zo gauw. Het werkelijk aantal vergiftigde dieren moet derhalve in de duizend lopen. Ook zoogdieren zijn moeilijk te vinden, omdat ze meestal weggekropen in hun

hol sterven. Juist in de winter gestrooid graan heeft een grote aantrekkingskracht, omdat veel dieren het dan moeilijk hebben.

Uitloven beloning

Nadat de eerste weken vrijwel dagelijks dode vogels opgeraapt werden, bracht de SKF de vogelmoord in de pers. Ongezien gifstrooien kan vrijwel iedereen, daarom was het zoeken naar de dader een speld in een hooiberg. Toch was het zaak de gifstrooier zo snel mogelijk te vinden, zodat niet nog meer slachtoffers zouden vallen. Daartoe heeft de SKF op 21 februari in een advertentie in de provinciale krant de Limburger een beloning van f 1000,- uitgelooft voor degene, die inlichtingen verschaftte welke tot de aanhouding en verbalisering van de dader leiden.

Tweede gifgift

Enige tijd nadat de gifakker was omgeploegd, werden opnieuw dode vogels gevonden. De SKF deed van deze ontdekking opnieuw aangifte. De politie liet weten dat er na een diepgaand onderzoek niets meer te vinden was en dat ze de dader niet kon traceren. De SKF had zo haar bedenkingen tegen „diepgaand“. Later bleek het politieonderzoek slechts bestaan te hebben uit het plegen van enkele telefoontjes.

Uit protest tegen het ongelooft waarmee politie en veldpolitie de zaak onderzochten, hebben op 30 maart enkele SKF-ers tientallen dode vogels op de stoep van het politiebureau gedeponeerd. Uit onvrede is op 4 april door SKF-Limburg in samenwerking met de Vogelwacht Limburg en de Dierenbeschermingsafdelingen Geleen, Sittard en Midden Limburg de uitgelooftde beloning verhoogd tot f 2500,-. Tevens hebben enkele Limburgse natuur- en dierenbeschermingsorganisaties de noodtoestand uitgeroepen, omdat het aantal dood gevonden vogels meer dan 500 bedroeg en er nog dagelijks nieuwe exemplaren bijkwamen. Op 12 april zijn de laatste opgeraapt.

Jachtvete

Rond Koningsbosch heerst al enkele jaren een ruzie tussen enkele partikuliere jagers en jagers verenigd in de wildbeheerseenheid (WBE) Annedal. Het draait daarbij om de jachtverpachting door de gemeente Echt in de 1500 ha grote gemeentebossen. In die bossen liggen enkele enklaves partikuliere grond, waarop het jachtrecht in handen is van niet bij de WBE aangesloten jagers. Deze enklaves zijn vaak kleiner dan de 40 ha, die de Jachtwet als minimumgrootte stelt voor de bejaging van een jachtveld. Daarom huurden deze partikuliere jagers een deel van het bos erbij. Echter enkele jaren geleden besloot de gemeente Echt

De advertentie in de Limburger van 21 februari 1986.

Enkele van de 500 moedwillig vergiftigde vogels in Koningsbosch. (Foto Har Pluijmakers)

Vergiftigde blauwe kiekendief. (Foto Har Pluijmakers)

dit niet meer te bestendigen en de gehele jacht aan de WBE te verpachten, die daarmee een monopolie positie heeft. De particuliere jagers moesten zich maar bij de WBE aansluiten, wilden ze kunnen blijven jagen. Maar dat wilden ze nu juist niet, dus waren de poppen aan het dansen en proberen ze nu elkaar het leven zuur te maken.

Daders in de jachtwereld

Van meet af aan was het de SKF duidelijk waar de jagers gezocht dienden te worden, namelijk onder de ruziënde jagers van Koningsbosch. Onze verdenkingen berusten op de volgende punten:

- De aanvankelijke uitlatingen van de rijkspolitie in Echt, die zei dat de dader vermoedelijk onder de jagers moest worden gezocht.
- Het bestaan van de jachtvete in dat gebied, die al eens eerder was geëscaleerd.
- Het feit, dat de jagers elkaar over en weer beschuldigden via ingezonden brieven in de Limburger.
- Het vinden van dode fazanten afkomstig uit een ren (kaalgepikte nekken) waarvan vleugels en starten waren afgeknipt en die als machtsvertoon in het jachtveld zijn neergelegd.
- De inhoud van enkele brieven, die over deze zaak aan de SKF gezonden zijn.

Een raar gesprek

Op dinsdag 8 april organiseerde de burgemeester van Echt een gesprek tussen de betrokken partijen om de vogelmoord te bespreken en op te helderen. Bij dat gesprek waren vertegenwoordigers van KNJV, veldpolitie, rijkspolitie, WBE Annendal en de fauna-ambtenaar NMF. Alleen de

Vergiftigde rode wouw. (Foto Har Pluijmakers)

SKF was niet uitgenodigd. Officieel heette het, dat de KNJV om het gesprek had verzocht en de burgemeester hen geen gesprekspartner wilde opdringen. Officieus vernamen wij, dat de SKF werd geweerd, omdat ze teveel de publiciteit had gezocht bij het aan het rollen brengen en houden van de gifaffaire. Behalve het weren van de SKF, was ook de eindconclusie erg vreemd. Men was tot de slotsom gekomen, dat de dader niet in jagerskringen moest worden gezocht.

Oplossing binnen bereik

Na het gesprek bij de burgemeester gebeurde er niets meer. Alle mooie voornemens van politie en WBE ten spijt. De SKF ging zelf op onderzoek uit en

legde beslag op twee anonieme dreigbrieven gericht aan de WBE Annendal. Ook heeft de SKF een brief gekregen waarin de ene jager de andere beschuldigt van het gifstrooien. Handschriftkundig onderzoek toonde aan, dat deze brieven door dezelfde persoon zijn geschreven. Voor de officier van justitie in Roermond aan wie de SKF deze brieven heeft overgelegd, was dit voldoende reden de veldpolitie opdracht te geven tegen de bewuste briefschrijver een onderzoek te starten. Bij het afsluiten van deze Argus is het onderzoek nog gaande, maar wij zijn benieuwd naar de uitkomst. In de volgende Argus leest u er meer over.

De teneur

Een zaak als de vogelvergiftiging in Koningsbosch laat duidelijk zien, dat sommige jagers dieren slechts beschouwen als een soort levend speelgoed voor hun hobby. Krijgen ze onderling ruzie, dan gaan ze als kleine kinderen elkaars speeltjes kapot maken. Ook de rol van de politie is niet zoals het moet. Een adequaat en zakelijk onderzoek wilden ze zoveel mogelijk vermijden. Vooral de houding van de veldpolitie is dubieus. Ze verbodde de SKF-ers zelfs het veld te betreden om het zoeken naar kadavers te voorkomen. In zaken waarbij de jacht betrokken is, kan dat haast ook niet anders, omdat zes van de zeven leden van dit korps in Limburg zelf jagen en een van hen zelfs een echte jachtbons is. Als het om „vrienden“ gaat is de doofpot gauw gevonden. Gelukkig heeft de SKF dit weten te verijdelen, maar dat wordt haar in sommige kringen hoogst kwalijk genomen. Voor de vogels is het werk van SKF-Limburg een goede zaak, want zo ontstaat er weer meer duidelijkheid wie de echte vogelvrienden zijn: jagers of SKF-ers.

boek bespreking

Vogeltochten in de Lage Landen

Over vogels verschijnen heel veel boeken. De meeste zijn overbodige kopieën van eerder verschenen werken. Boeken, die een leidraad zijn voor mensen om zelf vogels te zien en die de liefhebber aan de hand mee naar buiten nemen (in plaats van thuis mooie kleurenfoto's kijken) zijn zeldzaam. Pieter Paul van Laake en Guido Burggraeve hebben met hun „Vogeltochten in de Lage Landen“ in dit gemis voorzien. In dit boek staan 50 gedetailleerde wandelingen,

fietstochten en autoritten door Nederland en Vlaanderen beschreven. Niet alleen de route (op topkaartjes), maar ook precies waar en wanneer welke vogelsoorten te zien zijn. Dit boek nodigt uit naar buiten te gaan en de vogels „live“ te beleven. Het is niet bedoeld voor de cracks, maar voor de gewone natuurminnaars, die iets meer van vogels willen zien dan hun neus lang is. RA

P. van Laake & G. Burggraeve, Vogeltochten in de Lage Landen. Uitgeverij Dwarsstap, Nijmegen, 265 pagina's, prijs 28,50. Te koop in de boekhandel, maar ook te bestellen door storting van f 28,50 (leden Vogelbescherming f 24,50) op giro 1882523 van Vogelbescherming te Zeist onder vermelding van de titel.

Belgische en andere onbestaande beesten

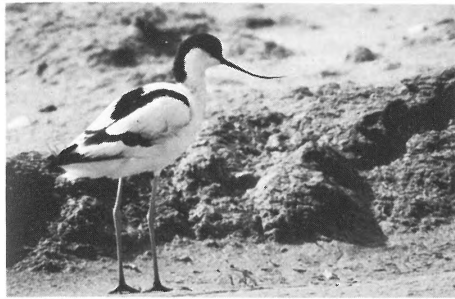
Alsof het om een smakelijke maaltijd gaat, zo beziet Jan Desmet in zijn bundel „Over Belgische en andere onbestaande beesten“ de omgang van de Belg (1830-?) met dieren. Jan Desmet lust ze wel

rauw en hij geeft ongezoeten kritiek overgoten met een saus van humor. Op zijn menu staat onder meer Homo sapiens granpeacicus, dynamietspreeuw, braadpanfauna, Waalse haan, Vlaamse leeuw en nog veel meer kostelijke verzinsels. Hoe komisch zijn verhalen ook mogen zijn, de ondertoon verradt, dat Jan Desmet meer dan alleen maar leuk is. Natuurbeschermers en dierenkwellers, beiden worden gehekeld. Lezen en erover nadenken zou ik zeggen. GvW

Jan Desmet, Over Belgische en andere onbestaande beesten. Uitgeverij Marc van de Wiele, Brugge, 80 pagina's, prijs f 17,00. Te koop in de boekhandel, maar ook te bestellen door storting van f 20,- op bankrekening 476777488 van Uitgeverij Marc van de Wiele te Brugge onder vermelding van de titel.

De kluit

Argus-redacteur Wim Ruitenbeek heeft een monografie geschreven over de kluit. Het werk is het resultaat van een grondige literatuurstudie in combinatie met vele urenlange observaties. Wim

Kluut. (foto Pieter Elbers)

Ruitenbeek behandelt van deze steltloper onder andere verspreiding, biotoop, voedsel, broedbiologie, sociaal systeem, trek, overwintering, populatieopbouw en bedreigingen. Het grote belang van Nederland voor de kluut blijkt alleen al uit het feit dat 40-50% van de Noordwest Europese populatie in Nederland verblijft. De auteur hoopt, dat dit boekje een beter begrip en een doeltreffender bescherming van deze fascinerende soort mogelijk maakt. De kluut is een uitvoerige monografie verschenen in de reeks Wetenschappelijke mededelingen van de Koninklijke Natuurhistorische Vereniging. Wat mij betreft mogen er meer van zulke monografieën verschijnen.

RA

W. Ruitenbeek, De kluut (*Recurvirostra avosetta*). KNNV, Hoogwoud, 80 pagina's. Te bestellen door storting van f 15,- (leden KNNV f 12,25) op giro 13028 van KNNV te Hoogwoud onder vermelding „WM no 169”.

Broedvogels van Winterswijk

In de Natuurhistorische Bibliotheek van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging is verschenen „Broedvogels van Winterswijk” samengesteld door de Vogelwerkgroep Zuidoost Achterhoek. Het is verheugend, dat zo langzamerhand heel Nederland door vogelinventarisatie atlassen wordt gedekt. Deze atlas behandelt de vogels van de Zuidoost Achterhoek. Het boek valt in twee delen uiteen. In de eerste helft een beschrijving van de opbouw, ontwikkeling en aftakeling van het landschap en in de tweede helft wordt per soort een overzicht gegeven over voorkomen, aantallen en bestandsontwikkeling van de 117 broedvogels en de 22 verdwenen soorten, die het gebied rijk is.

RA

Vogelwerkgroep Zuidoost Achterhoek. Broedvogels van Winterswijk. KNNV, Hoogwoud, 232 pagina's. Te bestellen door storting van f 40,- (leden KNNV f 30,-) op giro 13028 van KNNV te Hoogwoud onder vermelding „Broedvogels Winterswijk”.

Bedreigde vogels in Nederland

Op initiatief van Vogelbescherming heeft Eduard Osieck een boek samengesteld over de „Bedreigde en karakteristieke vogels in Nederland”. Aan de hand van een aantal criteria

heeft hij gekeken voor welke soorten Nederland een internationale verantwoordelijkheid draagt voor hun voortbestaan en welke soorten in ons land zo snel in aantal achteruitgaan, dat voor hun verdwijnen uit Nederland moet worden gevreesd. De lijst van Vogelbescherming bevat 57 soorten en vermeldt zowel wintergasten als broedvogels.

Per vogelsoort wordt een algemene karakteristiek, informatie over voorkomen en achteruitgang en aanbevelingen voor het behoud gegeven. Helaas stelt Vogelbescherming zich in deze aanbevelingen vaak erg voorzichtig op. Over bejaging wordt nauwelijks gerept, terwijl enkele soorten op de lijst (kolgans, grauwe gans, smient, watersnip, patrijs) nog jaarlijks worden bejaagd. Ondanks hun anti-jachtstandpunt houdt het boek geen pleidooi voor de sluiting van de jacht op deze dieren als bijdrage aan hun bescherming. De invloed van de subsidiegever (Ministerie van Landbouw) laat zich hier waarschijnlijk voelen.

Vogelbescherming neemt wel een standpunt in tegen de inpoldering van de Markerwaard en wekte daarmee de woede op van Minister Smit-Kroes van Waterstaat, die onmiddellijk verklaarde, dat dit boekje vol baarlijke nonsens en onwaarheden staat. Dit is zeker niet waar. Beter kan men Vogelbescherming verwijten, dat er te weinig in staat. Na dreiging met een kort-geding kwam Smit-Kroes snel op haar uitspraken terug. Het lag natuurlijk aan de journalisten en dat soort bla bla.

RA

E.R. Osieck, Bedreigde en karakteristieke vogels van Nederland. Vogelbescherming, Driebergseweg 16c, Zeist, 132 pagina's. Te bestellen door storting van f 22,50 (leden VB f 17,50) op giro 1882523 van Vogelbescherming te Zeist onder vermelding van de titel.

De mammoet

Reeds jaren houdt Midas Dekkers een praatje in het Vara radioprogramma „Vroege Vogels”. De beste van zijn verhalen zijn gebundeld in boekjes. Maar zoals vaker met succesvolle schrijvers zijn de bundels van Midas Dekkers nu herbundeld in een dikke uitgave. De verhalen uit Het Beest, De Baviaan, De Mol, en de Pinguin staan nu en gros afgedrukt in De Mammoet. 144 Verhalen met tekeningen van Maus Slangen tegen een lage prijs. Een aanrader voor wie nog eens wil genieten van cynische humor rond mens en dier.

GvW

Midas Dekkers, De Mammoet. Uitgeverij Contact, Amsterdam, 376 pagina's. Prijs f 16,90. Te koop bij de boekhandel.

Zoogdieren en bossen

Dat zoogdieren niet alleen in het bos leven, maar ook invloed hebben op de ontwikkeling van dat bos, staat men niet vaak stil. Bovendien heet deze invloed meestal schade, bijvoorbeeld schillen van bast, vegen van het gewei of vraat aan jonge aanplant. Vanuit de optiek van een houtteler en zijn houtproductie is dit ook schade, maar er is veel meer. In zijn boek „Zoogdieren, bossen en wederzijdse invloeden” gaat T. van Vuure als ekoloog nader in op de relatie zoogdier-bos. Tijdens de ontwikkeling van het bos ontstaan leefmogelijkheden voor diverse zoogdiersoorten, die op hun beurt weer invloed hebben op de verdere ontwikkeling van het bos, waardoor een grotere diversiteit ontstaat. Meer diversiteit betekent meer mogelijkheden voor andere plante- en diersoorten. Soms is de invloed van dieren zelfs zo groot, dat ze sturend werkt. Vanuit het natuurbeheer bezien verrijken zoogdieren met hun activiteiten het bos en dat is heel wat anders dan het oude idee van schadelijkheid. Het boek geeft daarnaast ook nog per boszoogdiersoort een overzicht van hun biotoopvoorkeur, levenswijze en voedselkeuze.

T. van Vuure, Zoogdieren, bossen en wederzijdse invloeden. Pudoc Wageningen, 135 pagina's, prijs f 30,00. Te koop in de boekhandel.

Amfibieën en reptielen

Momenteel wordt Nederland voor veel diergroepen geïnventariseerd. Hierbij werken amateurs en beroepsmensen nauw samen. Deze gebundelde kracht leidde tot de door de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging uitgegeven „Atlas van de Nederlandse amfibieën en reptielen” samengesteld door Wim Bergmans en Annie Zuiderwijk. Op dezelfde wijze als in de bekende „Broedvogelatlas van Nederland” is de verspreiding van alle in Nederland voorkomende amfibieën-(16) en reptielen-(7) soorten op kaartjes weergegeven. De gegevens zijn uitgesplitst over twee periodes namelijk

Gewone pad. (foto Pieter Elbers)

1970-1984 en voor 1970. Deze scheiding in oude en meer recente gegevens geeft voor sommige soorten een duidelijk beeld van de achteruitgang. Naast de

kaarten is een uitgebreid tekstgedeelte opgenomen, bestaand uit een algemene verantwoording en per soort het voorkomen, de bedreigingen en de toekomstige verwachtingen. Speciaal wordt ingegaan op de bedreigde status van de meeste soorten.

Heel interessant is de vergelijking met het jaarverslag 1984 van de Herpetologische Studiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. In dit jaarverslag zijn de meest recente gegevens over de amfibieën en reptielen in de provincies Limburg en Noord-Brabant samengebracht. Deze vergelijking toont voor sommige soorten een onrustbarende achteruitgang. Bijvoorbeeld de geelbuikpad van 10

naar 2 en de vroedmeesterpad van 19 naar 11 uurhokken. Naast de verspreidingskaartjes is ook een hoofdstuk opgenomen over de spijsvertering.

RA

W. Bergmans & A. Zuiderwijk, Atlas van de Nederlandse amfibieën en reptielen. KNNV, Hogenboomlaan 24, Hoogwoud, 177 pagina's. Te bestellen door storting van f 35,- (leden KNNV f 26,75) op giro 13028 van KNNV te Hoogwoud onder vermelding van „amfibieën en reptielenatlas”.
A. Broen et al, Verspreiding van de herpetofauna in Noord-Brabant en Limburg in 1984. Uitgave Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Bosquetplein 7, Maastricht, 100 pagina's. Te bestellen door storting van f 19,25 (leden NGL f 14,25) op giro 1036366 van het Natuurhistorisch Genootschap te Maastricht onder vermelding van „verspreiding herpetofauna 1984”.

KORT NIEUWS

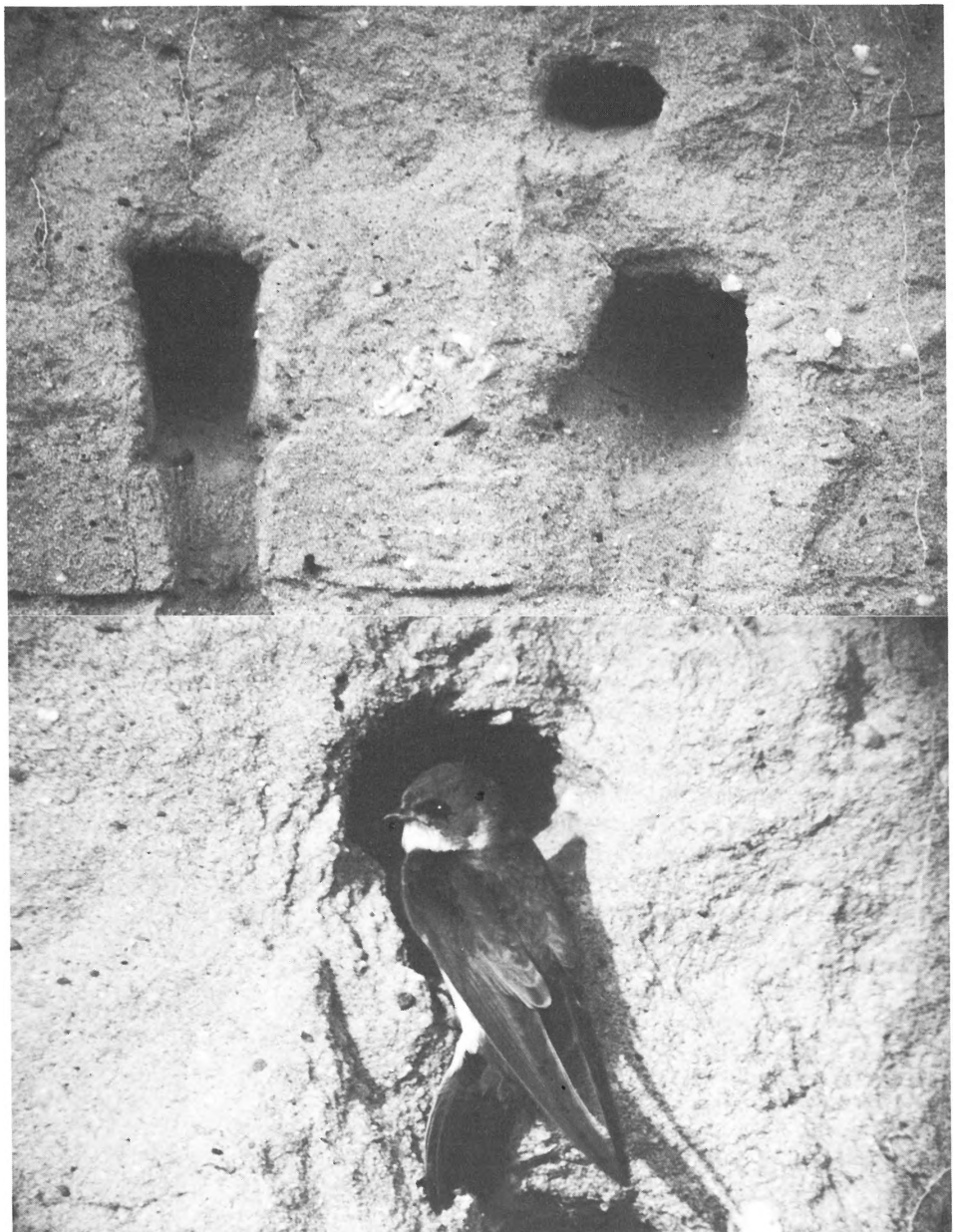
Oeverwaluwen

Het aantal in Nederland broedende oeverwaluwen vertoont een onrustbarende daling. In de jaren zestig schatte men het aantal broedparen op zo'n 20.000 à 25.000. Bij de inventarisatie in 1979 waren het er nog ongeveer 8000 à 11.000. De schattingen voor 1985 bedroegen slechts 1000 tot 2500 broedende oeverwaluwen. Niet alleen in Nederland, maar in heel West Europa is deze soort sterk achteruitgegaan. Deze achteruitgang is waarschijnlijk te wijten aan de slechte weersomstandigheden in de Afrikaanse overwinteringsgebieden (Sahelzone). Momenteel zijn de omstandigheden daar iets gunstiger geworden en dit zou moeten betekenen, dat het aantal oeverwaluwen in ons land weer iets toeneemt. Om te zien of deze hypothese juist is (en er geen andere factoren in het spel zijn), organiseert het RIN in 1986 een landelijke oeverwaluw-inventarisatie. Belangrijke gegevens zijn lokaties van kolonies, aantal bezette en onbezette hopen, slaapplekken en andere concentraties van oeverwaluwen.

Voor meer informatie kunt u terecht bij: H.N. Leys, p/a Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Postbus 46, 3956 ZR Leersum, 03434-52941. Op dit adres kunt u ook de speciale waarnemingskaartjes aanvragen.

Controleurs Fauna & Flora

Vogelwet 1936, natuurbeschermingswet en wet bedreigde uitheemse diersoorten kennen ieder een eigen korps opsporingsambtenaren, waarvan de Controleurs Vogelwet de bekendste zijn. De Controleurs Vogelwet zijn vrijwilligers, die als onbezoldigd

Oeverwaluw. (foto Paul Lodewijkx)

opsporingsambtenaar toezien op de naleving van de vogelwet. Vorig jaar is het aantal controleurs op een weinig elegante wijze ingekrompen van 1000 tot circa 250 personen. Per 1 juni 1986 worden alle resterende controleurs ondergebracht bij de Algemene Inspektiedienst (AID) van het Ministerie

van Landbouw en Visserij. Het korps Controleurs Vogelwet zal daarmee zijn verdwenen, maar er komt iets anders voor in de plaats. De huidige controleurs zullen worden aangesteld als Controleur Fauna en Flora. Deze „nieuwe” controleurs beschikken over opsporingsbevoegdheid voor de vogelwet, de natuurbeschermingswet

en de wet bedreigde uitheemse diersoorten.

De samenvoeging van de drie verschillende groepen controleurs tot Controleurs Fauna en Flora is een stapje op weg naar de integratie van de Nederlandse faunawetten. Jammer is, dat de nieuwe controleurs geen opsporingsbevoegdheid op grond van jachtwet en visserijwet krijgen. Misschien komt dat nog in de toekomst, dan zullen het pas „echte“ controleurs fauna en flora zijn. In elk geval wenst de SKF de in een nieuw jasje gestoken vrijwilligers succes bij hun taak. RA

Belaagd door het mussengilde. (Foto Henk Harmsen)

Mussengilde

In Zierikzee bestaat sinds 1950 het mussengilde „Van onder de pannen“. Dit gilde is een soort gezelligheidsvereniging, waarvan de leden proberen zoveel mogelijk mussen te doden. Elk lid moet volgens de reglementen jaarlijks 40 dode mussen inleveren. Voor elke te weinig ingeleverde mus wordt 5 cent boete geheven. Wie in een jaar de meeste mussen levert, krijgt de titel van „koning“ en ontvang een rollade. Niet alleen mussen zijn geldig. Ook andere schadelijke vogels tellen mee volgens een omrekeningstabel (muss-ei = 1/2 mus; kraai of duif = 2 mussen).

In 1985 zijn 647 mussen het slachtoffer geworden van dit spelletje. Het gilde heeft echter ook hoogtijdagen gekend, met 2440 ingeleverde mussen in 1953 en 2489 in 1962. De heren mussenvangers proberen hun idiote sport zelfs als nuttig te verkopen in het kader van de schadebestrijding in de landbouw. Het geringe aantal gevangen mussen en het feit dat open plaatsen direct weer worden opgevuld (zie ook Argus 84/2), maakt dat dit onzin is. Het is slechts een gezocht argument om een wrede hobby goed te praten. Wat de „koning“ betreft, zullen we maar zeggen: „In het land der blinden is eenoog koning“. GvW

Een otterstation in Nederland?

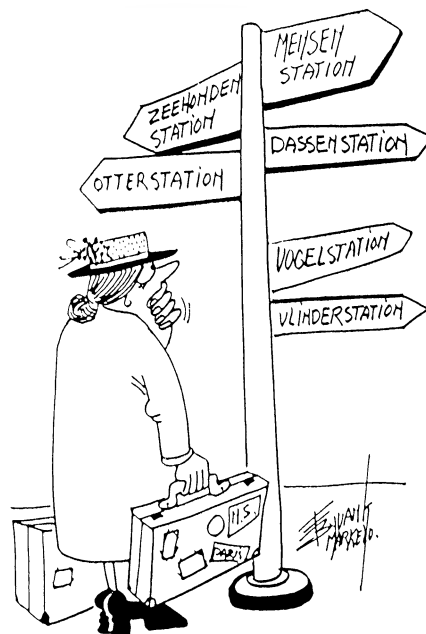
Naar voorbeeld van onder andere West-Duitsland zal, als alles volgens financieel plan verloopt, een otterstation worden gebouwd bij het Biologisch Centrum te Haren (G). De hoofddoelstelling van dit otterstation Nederland is de bewerkstelling van behoud, beheer en uitbreiding van de otterpopulatie en zijn leefmilieu in Nederland. Om dit te realiseren zijn er door de initiatiefnemers, een aantal biologen uit Groningen, een drietal plannen ontworpen:

- Een fokprogramma ter bevordering van de uitbreiding van het Europese otterbestand.
- Een onderzoeksprogramma, dat zal bestaan uit onderzoek naar het leefmilieu van de otter, de effectiviteit van directe beheersmaatregelen (tunnels, wildspiegels, geursporen) en de otter zelf (zuiver biologische kennis ter ondersteuning van de beheersmaatregelen).
- Een edukatieprogramma, waarbij getracht wordt een deel van het otterstation een bezoekersfunctie te geven, met veel edukatieve informatie over otters en hun rol en belang in de natuur.

Waarschijnlijk zullen levende otters uit het otterstation in Duitsland de zaak completeren.

Over het fokprogramma dient gezegd te worden dat dan pas tot (beperkt) uitzetten van otters zal worden overgegaan als het leefmilieu van de otter op bepaalde plaatsen verbeterd is. „Liesveldachtige“ toestanden zullen dan ook niet plaatsvinden.

Een eerste stap naar een „otterbewuste houding“ zou moeten zijn: de otter uit de Jachtwet halen en overbrengen naar de Natuurbeschermingswet. Pedagogisch, moreel en praktisch gezien is het meer dan verwerpelijk dat de otter, hoewel al jaren niet meer bejaagd, nog steeds in de Jachtwet genoemd wordt. LN

Dassen-weg

Nu de Tweede Kamer ermee instemt heeft minister Smit-Kroes van Verkeer en Waterstaat in mei 1986 definitief besloten rijksweg 73 op de oostelijke Maasoever aan te leggen in plaats van op de door natuurbeschermers bepleite westelijke oever. Dit houdt in, dat vanaf nu stapje voor stapje aan de aanleg van deze autoweg begonnen wordt. Langaam maar zeker worden de natuurgebieden tussen Venlo en Roermond gedevalueerd tot bosjes in een kapot landschap.

Nabij Swalmen bevindt zich nog steeds een van de laatste grote dassenpopulaties van Nederland (zie Argus 84/3). De weg vernielt een deel van het leefgebied van deze dieren, inclusief enkele burchten. De rest is daarna doormidden gesneden, waardoor de uitwisseling tussen de dassen in gevaar komt, de aanleg van dassentunneltjes ten spijt (lapmiddel). Weliswaar is dit gebied aangewezen als „nationaal landschap“, maar dat zegt kennelijk niets als het om autowegen gaat.

Het is bedroevend, dat ondanks het bestaan van alternatieven, de minister van Verkeer en Waterstaat zo'n project dwars door een belangrijk dassengebied toch laat uitvoeren, terwijl de minister van Landbouw en Visserij zich door de ondertekening van het verdrag van Bern heeft verplicht dassenpopulaties in stand te houden en te bevorderen. Wij hopen, dat de (plaatselijke) natuurbeschermingsorganisaties, zoveel mogelijk beroepen zullen aantekenen tegen elke fase in de aanleg van deze weg. Misschien kan het vooruitzicht op net zo'n lijdensweg als de weg door Amelisweerd de minister nog van haar onzalige plan afbrengen. GvW

Vossenbeheer

In een advies aan de minister van Landbouw en Visserij heeft de Natuurbeschermingsraad in grote lijnen zijn instemming betuigd met de conclusies van de door de minister uitgebrachte voorlopige notitie inzake het vossenbeheer in Nederland.

De Raad vindt dat zo min mogelijk in natuurlijke ontwikkelingen moet worden ingegrepen. Met name in

natuurgebieden geldt, dat de aantalsregulatie van de verschillende soorten zoveel mogelijk aan natuurlijke reguleringsmechanismen moet worden overgelaten. Uit wetenschappelijk onderzoek is gebleken, dat predatoren, zoals de vos, geen bedreiging vormen voor het voortbestaan van prooidiersoorten, maar juist een stabiliserende functie vervullen. De in de discussie over het vossenbeheer veelgehoorde begrippen als een „te hoge“ of „bovenmatige vossenstand“ en aan de vos toegeschreven „schade aan de overige fauna“ zijn in dit verband misplaatst.

Bij de schadebestrijding (buiten natuurgebieden) dient uitgangspunt te vormen, dat schade zoveel mogelijk voorkomen wordt door het treffen van voorzorgsmaatregelen, bijvoorbeeld door deugdelijke afsluiting van nachtverblijven van pluimvee. Pas wanneer schade blijkt op te treden, die op andere wijze niet kan worden voorkomen, is ingrijpen door middel van afschot gerechtvaardigd.

De Raad acht de kans niet denkbeeldig, dat tengevolge van verhoogd afschot in de grensgebieden de verspreiding van rabies juist bevorderd wordt, doordat meer verplaatsingen en verschuivingen binnen de vossenpopulatie zullen optreden.

Voorts bepleit de Raad de invoering van een jachtstatistiek (verplichte opgave van de aantallen gedode dieren van bejaagbare soorten), heroverweging van de thans onbeperkte bejaagbaarheid van de vos (bijvoorbeeld instellen gesloten tijd, verbod op uitgraven), en gerichte voorlichting over de rol van de vos in het ekosysteem.

RA

Hengelaar contra Dierenbescherming

Op de hengelbeurs Visma stond altijd de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren met een stand, waar zij probeerde hengelaars enig begrip van dierenleed bij te brengen. Enig begrip, nooit het volle pond: de pijn die de vis lijdt als hij die haak in bek of darm krijgt, alleen maar terugzetten met natte handen en zo.

Wij vonden dat wel eens wat halfzacht, maar kennelijk ging het de hengelaars nog veel te ver, want dit jaar mocht Dierenbescherming er niet meer komen. Zou dit ook een reactie zijn op het toenemend besef van het grote publiek, dat deze vorm van dierenmishandeling uit de tijd is?

W. L. Jansen

op de zelfde lijn

ABC-Internationaal

Jaarlijks worden in de wereld enige honderden miljoenen pelsdieren mishandeld. Op initiatief van het Nederlandse Anti Bont Comité wordt sinds oktober op internationaal niveau campagne gevoerd tegen de bonthandel en de pelsdierenfokkerijen. Daartoe werd met gelijkgestemde organisaties uit Engeland, Duitsland en Zwitserland het European Anti Fur Committee opgericht. Verwacht wordt dat meer organisaties zich bij dit comité zullen aansluiten. Via de World Society for the Protection of Animals probeert men ook dierenbeschermingsorganisaties buiten Europa te interesseren voor een gemeenschappelijke aanpak tegen het nodeloos kwellen en doden van dieren voor bontjassen.

HB

Reduktie op het Vogeljaar

Ook in 1986 krijgen donateurs van de SKF reductie op het tweemaandelijks tijdschrift voor vogelstudie en vogelbescherming „Het Vogeljaar“. Voor SKF-ers bedraagt de abonnementsprijs slechts f 18,50 per jaar. Nadere informatie bij: Administratie Het Vogeljaar, Laan van Altena 30, 2613 AJ Delft.

Oproep!

Giften en legaten
Regelmatig krijgt de penningmeester van de SKF vragen omtrent de wijze waarop men de Stichting Kritisch Faunabeheer financieel kan ondersteunen, bijvoorbeeld een gift, die men belastingaftrekbaar wil maken of het treffen van een testamentaire beschikking. Hieruit blijkt dat velen het werk van de SKF hoog aanslaan en beseffen dat ons werk alleen verricht kan worden dank zij de financiële steun van velen.

Indien u overweegt de stichting financieel te steunen en hierover vragen hebt is de penningmeester graag bereid u behulpzaam te zijn.

Penningmeester SKF, Gerard van der Sande, Baandervrouwenlaan 135, 5285 TL Boxtel, telefoon 04116-78446, postgiro 3522188.

Vogelkijkende jeugdbonders. (Foto NJN)

Jeugdbonden

Ben je beneden de 23 en vind je in de natuur rondkijken leuk. Of maakt de natuur je nieuwsgierig en wil je er graag meer van weten. Misschien dat de Jeugdbonden voor Natuurstudie (NJN en ACJN) dan voor jou de ideale club zijn. Over het hele land verspreid hebben ze afdelingen, waarvan de leden elk weekeind met elkaar op excursie gaan. Soms is een polderslootje het doel, de volgende keer wordt het vogeltjes kijken en zo nu en dan een kampje tussendoor. Heb je interesse: Aldert Gutter, Albatrosweg 110, 1826 KJ Alkmaar, 072-617821.

Regio Nieuws

Astense Peel

De in Noord Brabant gelegen gemeente Asten bezit 402 ha van het natuurreservaat de Grootte Peel. De overige 979 ha zijn eigendom van de Nederlandse Staat. Het totale reservaat wordt beheerd door Staatsbosbeheer, met uitzondering van het wildbeheer, want de jacht is verhuurd aan particuliere jagers. Omdat de Grootte Peel is aangewezen als toekomstig nationaal park en als zodanig beheerd gaat worden, wil het Staatsbosbeheer de jacht niet langer verhuren en in eigen beheer nemen. Een goede zaak natuurlijk.

In het Astense deel van de Grootte Peel liepen de jachtpachtkontrakten op 1 april 1986 af. Vanwege het derven van inkomsten (de pacht bedraagt f 15.000,- per jaar) was de gemeente voornemens de jacht aansluitend weer te verhuren voor een periode van zes jaar. Enkele natuurbeschermingsorganisaties, waaronder de SKF, zijn hiertegen in het geweer gekomen. Wij hebben de gemeente gewezen op haar verantwoordelijkheid als natuureigenaar. In het bijzonder memoreerden wij de belangrijkheid van de Grootte Peel als:

- pleisterplaats voor kraanvogels in oktober en november,
- overwinteringsgebied voor 1500 tot

Pleisterende kraanvogel. (Foto Arnoud van den Berg)

2000 taigarietgansen, een zeldzame ganzesoort met een wereldpopulatie van nog geen 100.000 exemplaren, – broed-, slaap- en foerageergebied van tientallen vogelsoorten, waaronder ook soorten die nooit schadelijk zijn, maar toch worden bejaagd (houtsnip, watersnip).

De SKF heeft een dringend beroep op de gemeente Asten gedaan de jacht niet meer te verpachten. De protesten van de natuurbeschermers waren voor de gemeente aanleiding niet direkt tot verhuur over te gaan, maar eerst een hoorzitting te organiseren. Op dit moment (25 mei) is nog geen beslissing genomen.

RA

Verhuisbericht

SKF medewerkster Rita Stockmann is ingaande 1 maart verhuisd. Oud adres: van Ewijkweg 6, 6861 ZD Oosterbeek. Nieuw adres: Renkumseheide 10, 6871 NR Renkum telefoon 08373-16879. Voor het bestellen van artikelen uit de SKF-winkel kunt u op haar nieuwe adres terecht.

Fazanten uitzetten

Sinds 1978 is voor het uitzetten van fazanten een vergunning nodig van het Ministerie van Landbouw en Visserij. Bedroeg het aantal met vergunning uitgezette fazanten in 1979 nog 96.000 stuks, in 1984 was dit teruggelopen tot 38.000. De oorzaak daarvan was een terughoudend beleid bij de afgifte van vergunningen door het ministerie (zie Argus 85/3). Thans heeft minister Braks besloten het uitzetten van fazanten te beëindigen. Weliswaar na een overgangstermijn van zes jaar, zodat in het jachtseizoen van 1991/1992 nog (voor het laatst) fazanten uitgezet mogen worden. Intussen heeft Braks de norm voor het uitzetten van fazanten verminderd. Vanaf dit jaar mag slechts 1,5 fazant per hectare bewaakt en 1 fazant per hectare onbewaakt geschikt leefgebied worden uitgezet. (Vorig jaar nog 2,5 respectievelijk 1 fazant per hectare.)

Dit afbouwen van het uitzetten van fazanten is tegen het advies van de Jachtraad in. Deze raad adviseerde de minister onlangs (zie Argus 85/3) het uitzetten van fazanten zonder vergunning vrij te laten tot 50 stuks op jachtvelden van 40 hectare en tot 100 stuks op grotere velden. Gelukkig heeft de minister de klok niet teruggedraaid naar de situatie van voor 1978 en het

Fazanerie. (foto Jaques v.d. Neut)

advies niet opgevolgd. De SKF is verheugd, dat de minister juist het tegendeel heeft besloten, zodat aan het fazanten uitzetten een eind komt.

In de Nederlandse Jager (van 15-5-86) huilen de jagers over het verlies. De een beweert, dat uitzetten meer is dan kweken en doodschieten en dat het uitzetten van fazanten gezien moet worden als normaal wildbeheer (!). Een ander beweert zelfs glashard, dat het uitzetverbod de werkgelegenheid van de jachttopzichters kost. Wat de SKF reeds lang dacht, blijkt dus waar te zijn. Jachttopzichters zijn niet zozeer de toezichthouders van het veld, maar vooral fazantenhoeders. Wat niet in de Jager staat, maar wij wel weten, is dat veel jagers het fazanten uitzetten ook

niet zagen zitten en afdeden als een business van heren met veel geld. Ook deze groep is ingenomen met het verbod.

Een uitzet verbod voor fazanten is in de ogen van de SKF een goede zaak. Wat daar echter ook bijhoort is een goed controlesysteem op de naleving daarvan. Ook na 1992 blijft het toegestaan gekweekte fazanten in het veld in bezit te hebben. Alleen het loslaten is verboden, maar wie ziet dat. Om het verbod op het uitzetten werkelijk effectief te maken, zal er ook een verbod moeten komen op het in het veld onder zich hebben van levende fazanten. Dan is het (illegale) uitzetten echt afgelopen. Zes jaar is, lijkt ons, lang genoeg om zo'n verbod in te voeren.

GvW

De meeste kinderen weten precies waarom ze tegen jagen zijn: **DIERENBEULEN**. Gelijk hebben ze. Maar jagers zeggen: „Jacht is nodig voor natuurbescherming of voor de bestrijding van schade”.

Als je ze zou geloven schieten ze op dieren omdat ze er zoveel van houden. Om ze uit te kunnen lachen moet je

Beter Weten

hallo

Wij horen graag wat je van deze pagina vindt, en over je belevenissen met in het wild levende dieren of jagers. Stuur je brief naar: Beter weten, Mozartstraat 7, 6815 CS Arnhem

Jagen

Jagen is goed en fout. We bekijken eerst de foute kant. Bijvoorbeeld er zijn jagers, die op beschermde dieren jagen, zoals een bepaald soort walvis of zeehond wat net beschermd is. Dus men jaagt niet alleen op niet beschermd dieren maar ook op beschermde. Waarom?

Nou sommige jagers doen het voor hun brood. Maar er zijn ook jagers, die jagen voor bijvoorbeeld de vellen van zeehonden die veel geld opbrengen.

Nou de goede kant van het jagen. Als er teveel konijnen en fazanten zijn, komen er steeds meer. Ze eten alle gewassen op.

Vossen maken kippen dood, bunzingen eten eieren op, enzovoorts. Daarom moeten die jagers er wat neerknallen.

Theo Holterman & Eddy Jansen, Raalte

SVE N HUBERS 8JAAR

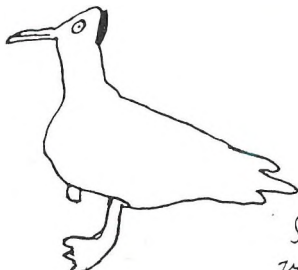
Jagen

Ik vind jagen wel goed als het jagen maar op zwakke of zieke dieren gebeurd. Als mensen voor hun plezier jagen vind ik het gemeen.

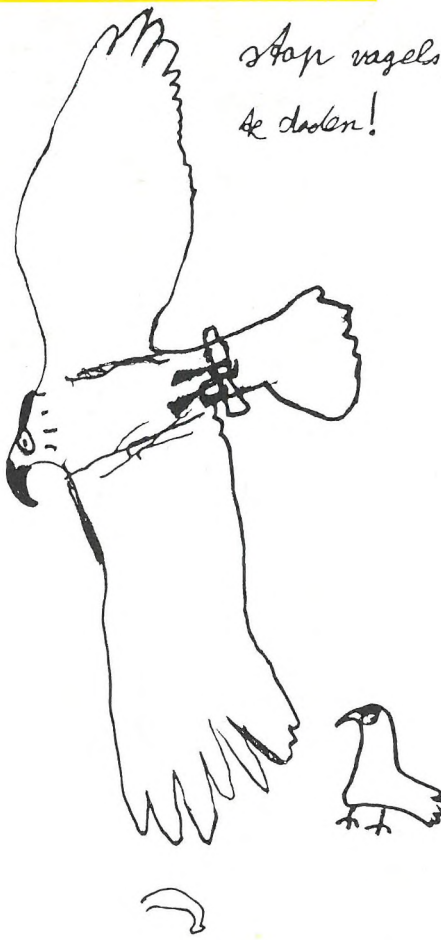
Radboud de Roos, Raalte

Ben jij het met Theo, Eddy of Radboud eens? Vind jij ook, dat jagers soms dieren moeten doodschieten. Of denk je, dat ze er juist vanaf moeten blijven. Laat het ons weten en stuur ons een briefje. Ons adres: Mozartstraat 7, 6815 CS Arnhem.

Bas & Ineke

stop vogels de doden

stop vogels de doden!

de vogels sterven wel de rest van de wereld

Verkeersslachtoffers

Een van onze lezeressen schreef ons: Er worden zoveel dieren aangereden. Veel mensen stoppen niet eens om te kijken of het dier nog leeft en pijn lijdt. Kan Kritisch Faunabeheer hier niets aan doen?

Tja, het is helaas waar, dat veel automobilisten zich niet of nauwelijks bekommeren om de dieren, die ze aanrijden en alleen maar kijken naar de deuken in de auto. Menig natuurbeschermers probeert hier al lang iets aan te doen, en hier en daar is ook al iets bereikt. Denk maar eens aan de paddenoversteekplaatsen, de dassentunnels en de wildviadukten die er in ons land zijn. Natuurlijk blijven we trachten meer van dit soort voorzieningen te krijgen en de automobilisten op hun verantwoordelijkheid voor de dieren te wijzen. Helpen jullie mee?

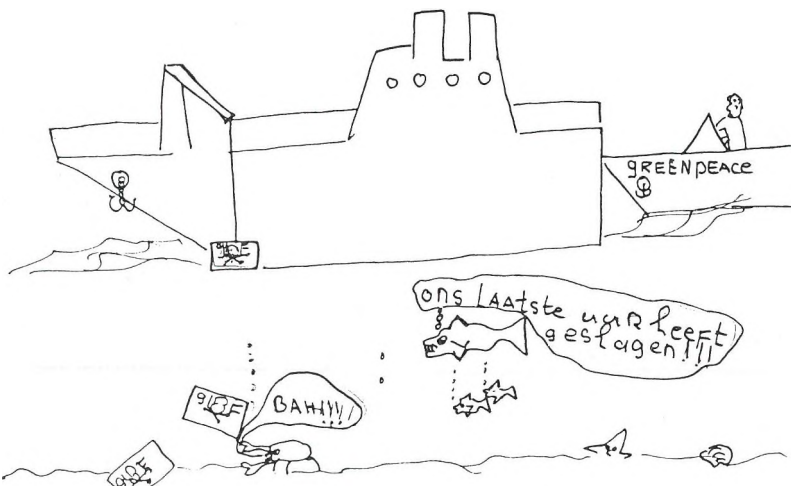
Bas & Ineke

Beste SKF

Ik wil even wat aan jullie kwijt. De jacht vind ik heel erg, maar waar ik ook meezit is dit. Bij ons in de polder rijden ze heel hard. Als er nu een dier oversteekt kunnen ze er niet meer voor remmen. Dat is erg. Maar niemand stopt om te kijken of het dier erg gewond is of niet. Wie weet leeft dat dier nog en hoeveel pijn het heeft. Daar kan ik heel slecht tegen. Als ze nu een mens aanrijden stoppen ze wel om te kijken hoe erg het is. Het zal wel teveel moeite zijn, of ze staan er gewoon niet bij stil wat ze de dieren aandoen. De meeste mensen weten niet eens wat ze aanrijden. Dus waarom zouden ze stoppen en als het nodig is het dier uit zijn lijden halen. Wat ik graag zou willen is, dat jullie daar een stukje over schrijven.

Gerda Hermus, Dinteloord

Wouter Lookrichs plaats: Apeldoorn 11 JAAR

ONS LAATSTE WILDE DIER LEeft

BAH!!!